

KRAINA LESSOWYCH WĄWOZÓW

www.kraina.org.pl

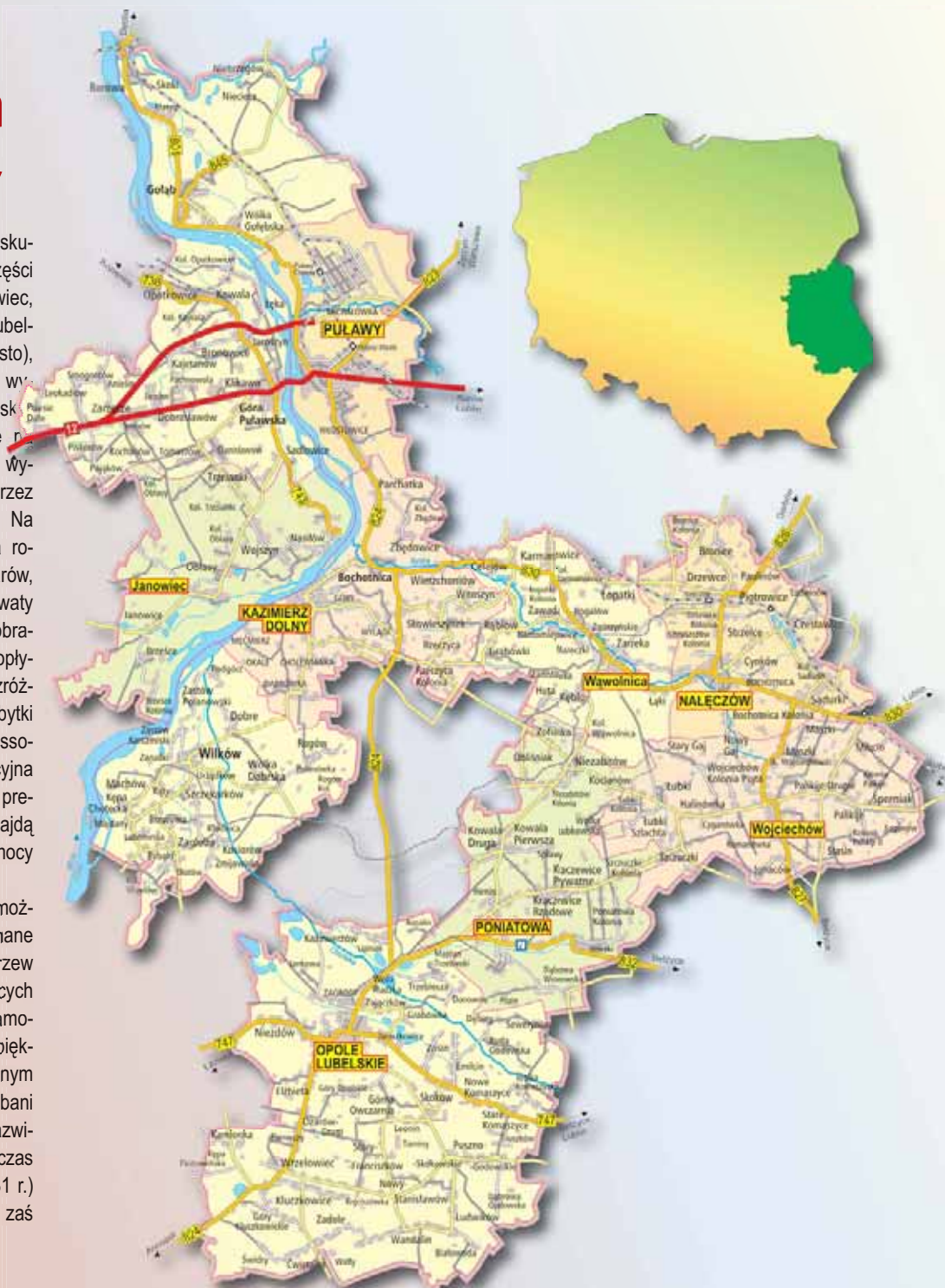
Sztuka odpoczynku

Sztuka odpoczynku

Kraina Lessowych Wąwozów

Kraina Lessowych Wąwozów skupia gminy położone w zachodniej części województwa lubelskiego – Janowiec, Kazimierz Dolny, Nałęczów, Opole Lubelskie, Poniatowa, Puławy (gmina i miasto), Wąwolnica i Wojciechów. Region ten wyróżnia się największym w Europie skłaskiem lessowych wąwozów, gdzie na 1 km² przypada niekiedy ok. 10 km wyjątkowej piękności, wyrzeźbionych przez naturę wąwozów, jarów i parowów. Na terenie tym usytuowanych jest kilka rodzajów cennych przyrodniczo obszarów, takich jak: parki krajobrazowe, rezerwy przyrody, obszary chronionego krajobrazu. Położenie w dolinie Wisły, z jej dopływami i rozlewiskami, urozmaicony i zróżnicowany krajobraz, wspaniałe zabytki architektury sprawiają, że Kraina Lessowych Wąwozów jest niezwykle atrakcyjna turystycznie. Dzięki bogatej ofercie prezentowanej przez każdą z gmin znajdują tu Państwo niewyczerpane źródło mocy duchowej, fizycznej, intelektualnej.

W gęstej sieci wąwozów spotkać można niesamowite dzieła sztuki wykonane przez Naturę. Mocarne korzenie drzew o fantastycznych kształtach, zwisających nad głową, sprawiają wrażenie niesamowitych, baśniowych stworów. Najpiękniejsze wąwozy w Kazimierzu Dolnym to Korzeniowy Dół, Norowy Dół, Plebani Dół, Wąwóz Małachowskiego (od nazwiska młodego ppłk. poległego podczas potyczki z wojskami rosyjskimi w 1831 r.) W Nałęczowie najbardziej znany jest zaś Wąwóz Łukoszyński.

Skarbnica kultury

Sztuka jest pojęciem szerokim i wieloznacznym, zwykle rozumianym jako dziedzina ludzkiej działalności artystycznej, wyróżniana ze względu na związane z nią wartości estetyczne. Intencją sztuki, jej celem i naczelną wartością jest dążenie ku pięknu i doskonałości, działanie na zmysły, wywoływanie estetycznych przeżyć, zachwyty i wzruszenia.

Na przestrzeni wieków pojawiały się coraz to inne teorie pojęcia sztuki. Jedna z nich mówiła, że sztuka jest „sposobem uchwycenia tego, co inaczej nie jest uchwytne, co przekracza ludzkie doświadczenie”. Sztuka w tym rozumieniu jest wysiłkiem, podjętym po to, by odnaleźć, rozpoznać rzeczy, których istnienia domyślamy się, a których inaczej uchwycić nie umiemy. Tak więc sztuką możemy nazwać także **umiejętność intelektualnych przeżyć w relacjach z wytworami artystycznymi**. Przeżycia estetyczne wymagają spokoju, kontemplacji, „dystansu psychicznego”. Tę formę odprężenia, wyciszenia wewnętrznego i relaksu możemy nazwać „sztuką odpoczynku”, rozumianą jako obcowanie z historią i kulturą regionu, poznawaniem jego tradycji, zabytków i walorów turystycznych, aktywnym uczestnictwem w przedsięwzięciach kulturalnych. Sztuka odpoczynku w ujęciu filozoficznym obejmuje również strategię, taktykę oraz umiejętność korzystania z wytworów sztuki. Odkrywanie Krainy Lessowych Wąwozów, aktywne formy poznawania jej piękna są rękojmią estetycznych doznań i przeżyć duchowych. Inaczej mówiąc, obcowanie ze sztuką wyjątkową jest formą relaksu, terapii psychicznej, sposobem na ładowanie wewnętrznych akumulatorów.

Pałac w Niezdrowie

Zapraszamy Państwa do odwiedzenia naszego regionu. Każda z gmin zrzeszonych w Lokalnej Organizacji Turystycznej „Kraina Lessowych Wąwozów” jest inna, niepowtarzalna, atrakcyjna turystycznie. Zamki, pałace i dwory, świątynie, miejsca kultu Maryjnego, muzea literackie i kolekcje sztuki świadczą o wspaniałej przeszłości tych ziem i jej mieszkańców. Intelktualną mocą napełnią Państwa podróże do miejsc historycznych: do Kazimierza Dolnego uznanego za „perłę renesansu” lub Puław zwanych „polskimi Atenami”. Ślady dawnej przeszłości odnajdą Państwo także w Opolu Lubelskim.

Kraina Lessowych Wąwozów to skarbnica kultury, a tradycje gromadzenia pamiątek z przeszłości sięgają czasów budowy przez księżną Izabelę Czartoryską w 1801 r. Świątyni Sybilli, pierwszego muzeum w Polsce. Muzea to bogaty skarbiec dziedzictwa przeszłości i wiedzy o regionie, szeroko otwarty dla turystów odwiedzających te strony.

W poszukiwaniu sił duchowych płynących z religii warto odbyć pielgrzymkę do sanktuarium Matki Bożej Kębelskiej w Wąwolnicy, odwiedzić sanktuarium franciszkańskie w Kazimierzu Dolnym, zajrzeć do licznych świątyń i kościołów o średniowieczno-renesansowym rodowodzie, odwiedzić jedyny w swoim rodzaju Domek Loretański w Gołębiu.

Enklawy ciszy i spokoju znaleźć można w Nałęczowie, jedynym w tym regionie uzdrowisku kardiologicznym, a także w otulonej zielenią Poniatowej. W swoistą podróż w czasie zabiorą Państwa organizatorzy turniejów rycerskich na zamku w Janowcu, tradycje ludowe poznają Państwo na Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym oraz na Ogólnopolskich Spotkaniach Kowali w Wojciechowie.

Perły architektury

Budowa zamków obronnych na wschodnich rubieżach Polski wynikała z planów obronnych króla Kazimierza Wielkiego, który łańcuchem fortyfikacji pragnął osłonić te ziemie przed zbrojnymi najazdami wrogów. Pozostałości dawnych warowni z tego okresu znajdują się w Kazimierzu Dolnym, Bochothnicy, Wąwolnicy. W Janowcu potężna warownia powstała w XVI w. za czasów króla Zygmunta Starego. Obiekty architektury obronnej są dla turysty atrakcyjną pamiątką odległej przeszłości. Położone zwykle na wzgórzach, tchną tajemniczością, frapują legendami i opowieściami.

Zamek w Kazimierzu Dolnym – górujący nad miastem **zamek obronny**, zbudowany w połowie XIV w. i XIII-wieczna **baszta** to niewątpliwie najbardziej rozpoznawalne symbole Kazimierza nad Wisłą. Z zachowanych murów opasujących dziedziniec można wydzielić niezbyt obszerną, piętrową część mieszkalną, usytuowaną od strony miasta. Podczas potopu szwedzkiego uległszy poważnym zniszczeniom i pozostawiony własnemu losowi – zamienił się w romantyczną ruinę. Cylindryczna baszta, tzw. górny zamek, zbudowana z kazimierskiej opoki, ma wysokość 20 m i średnicę 10 metrów. Przed wiekami była siedzibą straży celnej strzegącej przeprawy wiślanej, w nocy pełniła funkcję latarni rzecznej. Obecnie służy turystom jako taras widokowy, z rozległą panoramą na Kazimierz, Puławy i dolinę Wisły w jej środkowym przełomie. Przy dobrej widoczności można nawet dostrzec zarys Gór Świętokrzyskich. Inny punkt widokowy to pobliska Góra Trzech Krzyży.

Zamek w Janowcu – widoczne z daleka na lewym brzegu Wisły mury zamkowe to pozostałości jednej z najpotężniejszych niegdyś fortec Rzeczypospolitej. Wzniesiona została w miejscu o naturalnych właści-

wościach obronnych, na wysokiej skarpie, w pobliżu wąwozu wzmocnionego fosą. Fundatorem bastejowego zamku był znakomity ród Firlejów. W latach późniejszych zamkiem władali Tarłowie i Lubomirscy. Przy budowie i kolejnych przebudowach pracowali wybitni architekci i rzeźbiarze: Tylman z Gameren, Santi Gucci Fiorentino (pochodzący z Florencji najwybitniejszy z architektów i rzeźbiarzy działających w Polsce w drugiej połowie XVI w.) oraz Giovanni Batista Falconi.

Pomimo swej wielkości zamek nie zdołał oprzeć się potęgze szwedzkiej armii; zniszczony - popadał w coraz większą ruinę. W okresie międzywojennym zamek odkupił Leon Kozłowski, ale nie zdołał odrestaurować budowli i w 1975 r. odsprzedał ją skarbowi państwa. Punktem zwrotnym w historii zrujnowanego zamczyska było przejęcie go przez Muzeum Nadwiślańskie. Potężna budowla, osnuta legendą pojawiającą się Czarną Damą, zwaliste mury, z których można oglądać przepiękną panoramę Małopolskiego Przełomu Wisły, jest miejscem niezwykle malowniczym, dlatego też, szukając natchnienia, często zaglądają tu adepci sztuk pięknych.

Ruiny zamku w Bochothnicy usytuowane na wzniesieniu, z którego rozciąga się widok na przełomową dolinę Wisły i jej zachodni brzeg, pocięty przez wielkie kamieniołomy opok i wapieni kredowych oraz malowniczą dolinę rzeki Bystrej, to pozostałości dawnej warowni, gdzie, jak głosi legenda, król Kazimierz Wielki umieścił swą ukochaną, Żydówkę o imieniu Esterka. Podobno odwiedzał ją potajemnie podziemnym korytarzem prowadzącym z kazimierskiego zamku. Inna legenda mówi, że miejsce to odwiedza duch późniejszej właścicielki zamku – Katarzyny Zbąskiej, rozbójniczki napadającej ze swoją bandą na przejeżdżające

2

Sztuka odpoczynku

Spichlerz w Kazimierzu Dolnym

Kamienice Przybyłów

Ruiny zamku w Bochothnicy

szlakiem handlowym kupieckie karawany. Ponoć nadal pilnuje nagrabi-
nych skarbów, ukrytych w podziemiach zamku.

Szlaki handlowe wiodące przez region, dogodne warunki przyrod-
nicze i terytorialne, sprzyjały powstawaniu osad i grodów, które prze-
kształciły się później w zwarte zespoły urbanistyczne. Rozwój handlu
powodował powstawanie dużych fortun, a więc i okazałych budowli.
Wiek XVI i XVII to złoty wiek rozwoju Kazimierza nad Wisłą, epoka
największego rozkwitu majątków mieszczan, bogacących się na handlu
zbożem. Wzdłuż Wisły wzniesiono około 60 spichlerzy pełniących funk-
cje magazynów i składów. Do naszych czasów zachowało się zaledwie
kilka. W najlepszym stanie jest spichlerz Fejersteina, Kobiątka (dziś Dom
Turysty), spichlerz Pod Wianuszkami, Pod Żurawiem oraz spichlerz Mi-
kołaja Przybyły – zwanym także spichlerzem Ulanowskich.

Zamożni kupcy kazimierscy wznosili okazałe, bogato zdobione ka-
mienice. Najpiękniejsze to **kamienice Mikołaja i Krzysztofa Przybyłów**
w rynku (1615 r.) oraz **kamienica Bartłomieja Celeja** przy ulicy Sena-
torskiej (1635 r.) Zbudowane z wapienia, dekorowane pełnymi fantazji
dekoracjami na fasadach, gzymsami, zwieńczone wysokimi attykami, za-
liczane są do najbardziej oryginalnych zabytków renesansu w Polsce.

Kazimierski zespół zabytkowy w 1994 r. został uznany za pomnik
historii. Prawdziwe perły architektury pozostawili tu nieopodal słynni archi-
tekturzyści: Tylman z Gameren, Santi Gucci Fiorentino, Piotr Likiel, Jakub
Balin, Giovanni Batista Falconi, Jakub Fontana, Franciszek Mayer, Chri-
stian Piotr Aigner, Dominik Merlini, Ferdynand Nax, Karol Siciński, Jan
Koszczyk-Witkiewicz, Lech Niemojewski.

Wieża Ariańska w Wojciechowie – nie jest to zamek ani forteca,
choć mury jej przypominają gotycko-renesansowe słupy obronne.
Jest to jedyna tego typu wieża mieszkalna, wzniesiona w XVI w. przez
rodzinę Pileckich, herbu Leliwa. Jedną z kondygnacji zajmował wg tra-
dycji zbór, stąd przyjęła się nazwa wieży. Z czasem budowla straciła
funkcję mieszkalną i została przeznaczona na magazyn. Opustoszała
i niszcząca wieżę w 1910 r. przejęło Towarzystwo Opieki nad Zabyt-
kami Przeszłości. Pracami konserwatorskimi kierował Jan Koszczyk-
Witkiewicz. Notatki architekta z opisem Wieży Ariańskiej wykorzystał
Stefan Żeromski w powieści „Nawracanie Judasza”, a sam Witkiewicz
stał się pierwowzorem postaci głównego bohatera.

Zamek w Janowcu

Kamienica Celejowska

Wieża Ariańska w Wojciechowie

Domek Gotycki

Puławy – oświeczone miasto

Historia Krainy wiąże się z działalnością wielu znakomitych rodów magnackich m.in. Firlejów, Tarłów, Lubomirskich, Małachowskich, Czartoryskich. Ich rezydencje były zwykle ośrodkami ruchu umysłowego i kulturalnego. Wybitną rolę w tym względzie w dobie oświecenia odegrała słynna w całym kraju rezydencja Czartoryskich w Puławach. Mecenat księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego i jego małżonki Izabeli z Flemmingów pozwolił rozwinąć skrzydła wielu twórcom literatury, sztuki, muzyki i twórczości teatralnej. Z dworem Czartoryskich byli związani m.in.: Tadeusz Kościuszko, Grzegorz Piramowicz, Jan Paweł Woronicz.

Zespół pałacowo-parkowy w Puławach zajmuje ponad 30 ha powierzchni. Pałac, wzniesiony przez Herakliusza Lubomirskiego w XVII w. wg projektu Tylmana z Gameren, klasycystyczny kształt uzyskał dzięki przebudowie wykonanej za czasów Czartoryskich przez Christiana Piotra Aignera. Romantycznego charakteru osady dopełnia krajobrazowy park angielski z labiryntem grot, arkadowych bram, sarkofagów, pomników i tarasowych schodów. Obecnie administratorem pałacu Czartoryskich jest Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy. Dla zwiedzających dostępne są wnętrza pałacu.

Sarkofag w parku

Domek Grecki

Świątynia Sybilli

Świątynia Sybilli, zbudowana w kształcie rotundy na wzór świątyni Westy w Tivoli pod Rzymem, pomieściła zbiory, utworzonego w 1801 r. przez Izabelę Czartoryską, pierwszego w Polsce muzeum narodowego. Motto wyryte nad wejściem: „Przeszłość–Przyszłość”, określa przeznaczenie budowli, jakim było upamiętnienie dla przyszłych pokoleń pełnej chwały przeszłości Polski. Wśród zebranych przez księżną pamiątek po królach, wodzach i mężach stanu były słynne miecze spod Grunwaldu, szable Sobieskiego i Batorego, chorągwie i laski marszałkowskie, miniaturowe sarkofagi ze szczątkami wybitnych Polaków.

Domek Gotycki, przebudowany z dawnego pawilonu ogrodowego przez Aignera, przeznaczony był na zagraniczne zbiory starożytności. Wśród najcenniejszych eksponatów puławskiego muzeum były dzieła znanych mistrzów: „Dama z gronostajem” Leonardo da Vinci, „Krajobraz z miłosiernym Samarytaninem” Rembrandta, „Autoportret” Rafaela (zagniony). Na ścianach zewnętrznych utworzono lapidarium, z fragmentami murów dawnych zamków i pałaców (niekiedy już nieistniejących), grobowców królewskich, miejsc historycznych.

Inne zabytkowe obiekty z tego okresu to Domek Aleksandryjski, Domek Chiński, Brama Rzymska i pałac Marynki.

Pałac Czartoryskich w Puławach

Nałęczów – perła uzdrowisk

Powstanie uzdrowiska w Nałęczowie datuje się od drugiej połowy XVIII w. i wiąże się z działalnością rodu Małachowskich, herbu Nałęcz. Miasteczko położone u zbiegu rzek Bystrej i Bohotniczanki urzeka spokojem i łagodnością, a specyficzny mikroklimat, sprzyjający kuracji kardiologicznej, pozwala gościom i kuracjom wyciszyć się, odzyskać siły i zdrowie. Atmosfera harmonii i łagodności od zarania przyciągała tu luminary kultury, wybitnych artystów, intelektualistów, a także ludzi zapracowanych, poszukujących ciszy i spokoju.

Sercem Nałęczowa jest **Park Zdrojowy** zagospodarowany wg planów architekta ogrodów Waleriana Kronenberga. W obrębie parku znajdują się obiekty uzdrowiskowe – Pijalnia Wód Mineralnych z Pijalnią Czekolady, Atrium, Termy Pałacowe, Stare Łazienki, Sanatorium Książę Józef, Pawilon Angielski, Domek Grecki, Domek Gotycki.

Obiektami na terenie Parku Zdrojowego administruje Zakład Lecznicy „Uzdrowisko Nałęczów” S.A. Jest on także organizatorem wielu imprez kulturalnych i sportowych.

Rozkwit uzdrowiska w końcu XIX w. był udziałem wybitnych lekarzy balneologów: Fortunata Nowickiego, Wacława Lasockiego i Konrada Chmielewskiego. Stworzenie koncepcji nowoczesnego uzdrowiska było

także zasługą Michała Górskiego, właściciela Nałęczowa i udziałowca Zakładu Leczniczego. Wzdłuż głównych ulic – Lipowej i Armatniej Góry, w końcu XIX w. powstawały wille w stylu szwajcarskim i skomponowane z nimi ogrody.

Pałac Małachowskich, zbudowany został w wieku XVIII przez Stanisława Małachowskiego, wg projektu Ferdynanda Nada, nakryty łamanym mansardowym dachem, zwieńczonym kartuszem herbowym połączonych rodów Małachowskich (Nałęcz) i Potockich (Pilawa). We wnętrzu najokazalej prezentuje się sala balowa. Sufit i ściany pokryte wysokiej wartości oryginalną dekoracją stiukową połączonych form baroku, rokoka i klasycyzmu. Sale – różowa i zielona – zachowały dawne boazerie, kominki, lustra, okiennice, rzeźbione medaliony i dekoracje w supraportach. Oryginalne, drewniane belki stropu sprawiają, że tworzy się tu wyjątkowa akustyka i słuchanie koncertów jest niezwykle przyjemnością dla ucha.

Łazienki Żelaziste (Stare Łazienki) zbudowano dla wygody kuracjuszy w 1821 roku. Zaczęto wówczas stosować kąpiele lecznicze i kuracje pitne. Badania chemiczne wykonane w 1817 r. przez profesora Józefa Celińskiego potwierdziły naukowo lecznicze właściwości odkrytych źródeł, w niczym nieustępującym tym ze znanych kurortów zagranicznych.

Stare Łazienki

Sanatorium „Książę Józef”

Willa Podgórze należała niegdyś do doktora Karola Benniego, wybitnego lekarza i społecznika, przyjaciela wielu artystów i pisarzy. To dzięki jego namowom do Nałęczowa przyjechał Bolesław Prus oraz Henryk Sienkiewicz. W willi „Podgórze” odbywały się czwartkowe spotkania literackie organizowane przez Jadwigę Łuszczewską (Deotymę), w których uczestniczył przyjaciel Mickiewicza – Antoni Odyniec oraz Henryk Sienkiewicz, Mieczysław Karłowicz i wielu innych.

Karol Benni, jako prezes Towarzystwa Popierania Przemysłu Ludowego w Królestwie Polskim, był inicjatorem budowy w 1911 r. słynnej Szkoły w Wąwozach, kształcącej uczniów zabawkarstwa, stolarstwa, rzeźbiarstwa i wikliniarstwa. Jest to obecna **willa Starówka**, zaprojektowana przez Jana Koszczyca-Witkiewicza.

Polecamy:

- Zawody kolarskie Skandia Marataon Lang Team (dla wszystkich chętnych) oraz wyścig crosscountry w ramach zawodów z cyklu Grand Prix MTB (dla zawodowców) (maj)
- Międzynarodowe Zawody Balonowe o Puchar SPA Nałęczów rozgrywane w ramach Balonowego Pucharu Polski (sierpień/wrzesień)

Willa Starówka

Willa Podgórze

Pałac Małachowskich

Na pielgrzymim szlaku

Pielgrzymowanie do miejsc kultu znane jest od zarania ludzkości. Głównym celem pątniczych pielgrzymek w tym regionie jest **Sanktuarium w Wąwolnicy**, a w nim słynąca łaskami cudowna figura **Matki Bożej Kębelskiej**, czczona od ponad 700 lat. Pierwsze objawienie Maryjne miało miejsce w 1278 r. w pobliskiej miejscowości Kębło podczas najazdu Tatarów. Wśród zrabowanych łupów znalazła się rzeźba Madonny. Łżona przez barbarzyńców nagle zajaśniała porażającym blaskiem, budząc popłoch i przerażenie. Wieść o cudownej figurze rozeszła się po okolicy. W 1700 r. rzeźbę przeniesiono do Wąwolnicy. Maryjny kult rozwinęli ojcowie benedyktyni z klasztoru na Świętym Krzyżu, którzy sprawowali posługę duszpasterską w Wąwolnicy do 1832 roku.

W 700-lecie objawień, w 1978 roku, figurę uroczyście ukoronowano koronami papieskimi, ufundowanymi przez papieża Pawła VI. Gotycka rzeźba wzorowana na Pięknej Madonnie z Vimperku wystawiona jest w ołtarzu głównym kaplicy, zbudowanej na murach dawnego zamku obronnego.

Zachowany fragment murów zamkowych (kaplicy) z XIV w. zobaczyć można w **Muzeum Regionalnym w Wąwolnicy**, które powstało z inicjatywy ówczesnego proboszcza ks. infułata Jana Pęziola. Stała ekspozycja

zycja muzealna dokumentuje bogatą przeszłość miejscowości. Najznajomym jej mieszkańcem był Eliasz z Wąwolnicy – rektor Akademii Krakowskiej w 1409 roku.

Kościół parafialny pw. św. Wojciecha w Wąwolnicy wzniesiony został w stylu neogotyckim na początku XX wieku. W 2001 r. papież Jan Paweł II podniósł go do rangi Bazyliki Mniejszej. W ołtarzu głównym znajduje się XIV-wieczna gotycka rzeźba Matki Boskiej Wąwolnickiej, zastaniana obrazem św. Wojciecha, patrona Polski i wąwolnickiej parafii.

Adres:

Sanktuarium Matki Bożej Kębelskiej, 24-160 Wąwolnica, ul. Zamkowa 24
tel.: 81 882 50 14 e-mail: wawolnica@diecezja.lublin.pl
Przy sanktuarium działa Dom Pielgrzyma

Polecamy:

- **Uroczystości religijne w rocznicę objawień** - w pierwszą sobotę i niedzielę września. W sobotę wieczorem wielotysięczny tłum wierznych z lampionami wyrusza w procesji z Wąwolnicy do miejsca objawień w Kęble.
- Festiwal Piosenki Pielgrzymkowej (ostatni weekend sierpnia).

Sanktuarium MBK w Wąwolnicy

Bazylika w Wąwolnicy

Pielgrzymka strażaków

Sztuka odpoczynku 9
Muzeum Regionalne w podziemiach sanktuarium

W poszukiwaniu ukojenia

Wędrując po Krainie Lessowych Wąwozów, nie sposób pominąć za-
bytkowych świątyń i obiektów sakralnych, będących świadkami ponad
tysiącletnich korzeni polskiego chrześcijaństwa. Fragmenty murów go-
tyckich zachowały się w starszych świątyniach, m.in. w kazimierskiej fa-
rze. Na przełomie XVI i XVII w. gotyckie kościoły przebudowywane pod
wpływem włoskiego renesansu zmieniały wystrój i detale architektonicz-
ne. Wytworzył się lokalny styl w architekturze sakralnej, zwany **renesan-
sem lubelskim**. Powstawały świątynie z ozdobnymi fasadami, wewnątrz
zdobione dekoracją stiukową, z półkolistym prezbiterium i sklepieniem
kolebkowym. W późniejszych wiekach rozwinął się styl barokowy i na-
wiązujący do antyku styl klasycystyczny.

Znakomitym przykładem rodzimego nurtu polskiego odrodzenia jest
fara w Kazimierzu Dolnym - kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Bar-

Zofia Czartoryska Wirtemberska
jako św. Barbara

tomieja z relikwiami murów gotyckiego kościoła. Świadczy o tym strzeli-
sta sylwetka oraz wydłużony plan budowli, wieża o typowo obronnym
charakterze, zewnętrzne skarpy podpierające mury oraz gotycki portal
zachodni. Przebudowana w drugiej połowie XVI w. przez Jakuba Balina,
odznacza się bogactwem motywów zdobniczych we wnętrzu. Najcen-
niejszymi elementami wyposażenia kościoła są organy z modrzewiowym
prospektem, dzieło Szymona Liliusza z 1620 r., kurdybanowe antepe-
dium, kamienna chrzcielnica z 1587 roku.

Na farze wzorowany jest kościół św. Anny przy ulicy Lubelskiej, obok
którego zachował się dawny szpital.

W Kazimierzu Dolnym już w średniowieczu ukształtowała się ós
urbanistyczna miasta, której dominantami były: baszta, zamek, kościół
famy i rynek. Uzupełnia tę oś barokowy **kościół pw. Zwiastowania
NMP i klasztor oo. Reformatów**. Świątynię ufundował biskup Henryk

Kościół Wniebowzięcia NMP w Puławach

Wnętrze fary

Wejście do sanktuarium
Matki Bożej Kazimierskiej

Schody do klasztoru franciszkanów

Firlej przy istniejącej już kaplicy Zwiastowania NMP na Plebaniej Górze. Franciszkanie zbudowali klasztor z wirydarzem, otoczyli posesję murem, w kościele klasztornym zbudowali nowe ołtarze rokokowe. W ołtarzu głównym umieszczony jest, słynący łaskami i cudami, obraz Zwiastowania NMP, namalowany po 1600 r. przez miejscowego artystę, według szkicu Goltziusa.

Franciszkanie dwukrotnie byli zmuszeni do opuszczenia klasztornych murów – po raz pierwszy po powstaniu styczniowym i kasacji klasztoru, a ponownie w 1942 r., kiedy klasztor zajęło Gestapo, zamieniając go na katownię Polaków i Żydów.

Warto pokonać 60 drewnianych schodów, by dotrzeć do Franciszkańskiego Sanktuarium Matki Bożej Kazimierskiej. Stojąc przy klasztornych murach na osi widokowej, z innej perspektywy można podziwiać malowniczą panoramę miasteczka.

Kościół pw. św. Stanisława Biskupa i św. Małgorzaty w Janowcu zbudowany w XVI w. na murach gotyckiego kościoła, w stylu renesansu przebudował Jakub Balin. Wewnątrz świątyni znajduje się nagrobek manierystyczny Andrzeja i Barbary Firlejów dłuta Santi Gucciego. Obok plebania wzniesiona ok. 1614 roku.

Kościół pw. św. Józefa w Puławach (na Włostowicach) wzniesiony w pierwszej połowie XVIII w. wg projektu Franciszka Mayera z fundacji Elżbiety z Sieniawskich, w 1801 r. odnowiony przez Czartoryskich. W ołtarzu głównym znajduje się obraz Świętej Rodziny, a w nawie bocznej obrazy św. Barbary i św. Teresy, do których pozowały księżniczki Zofia i Maria Czartoryskie - wszystkie te obrazy są autorstwa Kazimierza Wojniakowskiego – ucznia Bacciarellego.

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Puławach zbudowany w stylu klasycystycznym na początku XIX w. wg projektu Aignera, z fundacji księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego, posiada formę rotundy wzorowanej na rzymskim Panteonie z sześciokolumnowym portykiem korynckim. Ołtarz otacza amfiteatralna galeria wsparta na dwunastu kolumnach jońskich. W jednej z wnęk znajdziemy symboliczne miejsce umieszczenia serca fundatora.

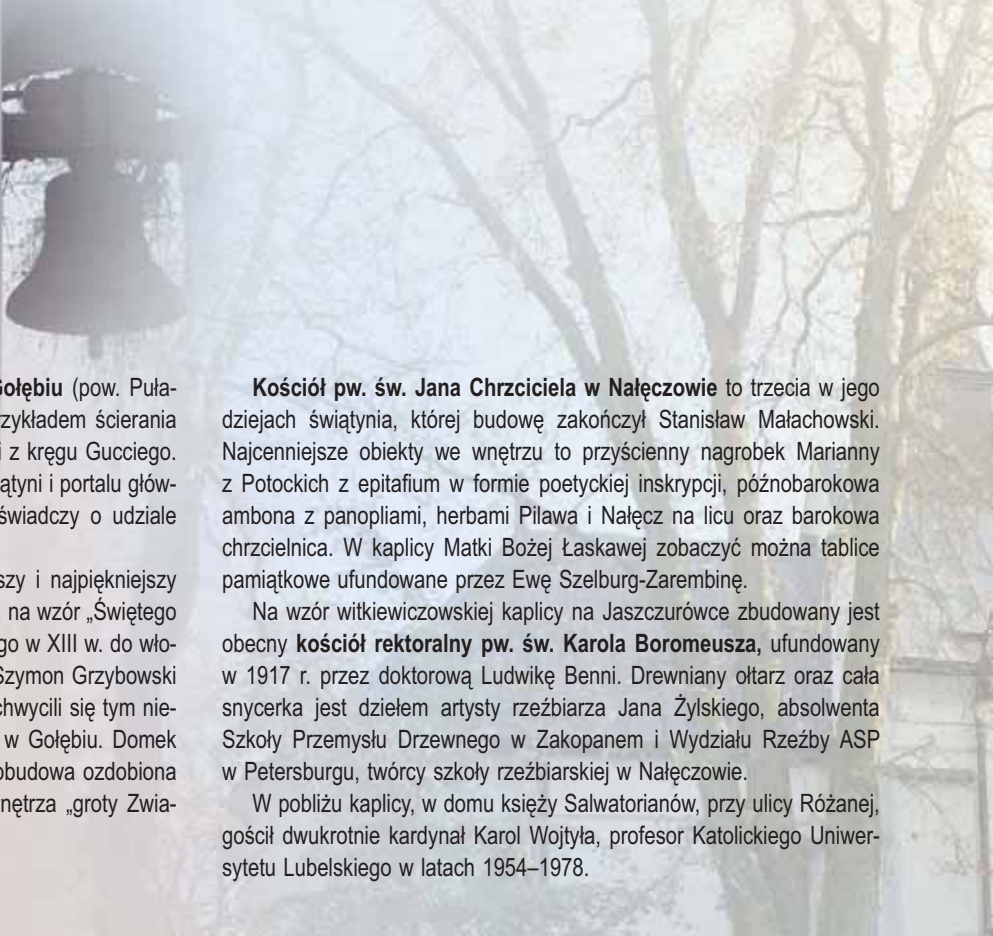
Polecamy

- **Letnie Wieczory Muzyczne** – koncerty organowe w kościele farnym w każdą sobotę lipca i sierpnia
- **Nadwiślańskie Koncerty Organowe** organizowane w lipcu i sierpniu w kościele w Janowcu

Kościół pw. św. Katarzyny i św. Floriana w Gołębiu (pow. Puławy) zbudowany w pierwszej połowie XVII w. jest przykładem ścierania się wpływów renesansu niderlandzkiego z motywami z kręgu Gucciego. Widoczne jest to szczególnie w dekoracji szczytu świątyni i portalu głównego. Bogata dekoracyjność we wnętrzu świątyni świadczy o udziale w budowie wybitnego architekta – manierysty.

Obok kościoła parafialnego znajduje się najstarszy i najpiękniejszy w Polsce **Domek Loretański**, zbudowany ok. 1634 r. na wzór „Świętego Domu” Maryi z Nazaretu (Santa Casa), przeniesionego w XIII w. do włoskiego miasta Loreto. Fundatorzy budowli – ksiądz Szymon Grzybowski i słynący z pobożności kanclerz Jerzy Ossoliński zachwycili się tym niezwykłym dziełem i ślubowali wystawienie jego kopii w Gołębiu. Domek ma konstrukcję o podwójnych murach. Zewnętrzna obudowa ozdobiona replikami posągów proroków osłania proste mury wnętrza „groty Zwiastowania NMP”.

Kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Nałęczowie to trzecia w jego dziejach świątynia, której budowę zakończył Stanisław Małachowski. Najcenniejsze obiekty we wnętrzu to przyścienny nagrobek Marianny z Potockich z epitafium w formie poetyckiej inskrypcji, późnobarokowa ambona z panopliami, herbami Piława i Nałęcz na licu oraz barokowa chrzcielnica. W kaplicy Matki Bożej Łaskawej zobaczyć można tablice pamiątkowe ufundowane przez Ewę Szelburg-Zarembinę.

Na wzór witkiewiczowskiej kaplicy na Jaszczurówce zbudowany jest obecny **kościół rektoralny pw. św. Karola Boromeusza**, ufundowany w 1917 r. przez doktorową Ludwikę Benni. Drewniany ołtarz oraz cała snycerka jest dziełem artysty rzeźbiarza Jana Żylskiego, absolwenta Szkoły Przemysłu Drzewnego w Zakopanem i Wydziału Rzeźby ASP w Petersburgu, twórcy szkoły rzeźbiarskiej w Nałęczowie.

W pobliżu kaplicy, w domu księży Salwatorianów, przy ulicy Różanej, gościł dwukrotnie kardynał Karol Wojtyła, profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w latach 1954–1978.

Kościół w Gołębiu

Domek Loretański w Gołębiu

Kościół parafialny w Nałęczowie

Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Opolu Lubelskim, powstał w drugiej połowie XVII wieku. Rozbudowany o obejście-kalwarię, posiada cechy stylu barokowego. Wnętrze pokryte jest cenną polichromią o tematyce starotestamentowej autorstwa Antoniego Dembickiego, obrazy są dziełem Szymona Czechowicza. Wieża oraz dzwonnica-brama pochodzi z tego samego okresu. Obok znajduje się dawny **zespół klasztorny oo. pijarów** – późnobarokowy, wzniesiony w połowie XVIII w. wg projektu Franciszka Mayera oraz budynku dawnego kolegium pijarskiego - pierwszej w Polsce szkoły rzemieślniczej, założonej w 1761 roku.

Kościół pw. św. Teodora w Wojciechowie ufundowany w I poł. XVIII w. przez Teodora Orzechowskiego jest jedyną z tym regionie świątynią wykonaną z drzewa modrzewiowego. We wnętrzu znajduje się barokowy ołtarz główny i rokokowe ołtarze boczne z bezcennymi kurdybanami.

Kościół parafialny w Opolu Lubelskim

Kamień papieski w Natęczowie

Modrzewiowy kościół w Wojciechowie

Kościół rektoralny w Natęczowie

Malowidła w kościele parafialnym w Opolu Lubelskim

Kurdybany w kościele pw. św. Teodora

Szlakiem literatury

W Puławach i Kazimierzu

Ośrodkiem życia kulturalnego i umysłowego doby Oświecenia na przełomie XVIII i XIX w. była rezydencja Czartoryskich w Puławach. W kręgu wielostronnych zainteresowań Czartoryskich znalazła się także twórczość literacka. Książę **Adam Czartoryski** (1734–1823), oprócz dzieł o charakterze oświatowym i wychowawczym, pisał komedie, m.in. „Panna na wydaniu”, „Kawa”. Jego małżonka **Izabela z Flemmingów** (1746–1835), znana jest jako autorka książki „Myśli różne o sposobie zakładania ogrodów”, „Pielgrzym w Dobromilu”, „Dyliżansem przez Śląsk”. Uzdolnienia literackie odziedziczyła córka, **Maria z Czartoryskich Wirtemberska** (1768–1854). Jej dziełem jest powieść sentymalna „Malwina, czyli domysłność serca” i cykl opowiadań pod tytułem „Powieści wiejskie”.

Dzięki mecenatowi Czartoryskich rozwinęła się kariera **Juliana Ursyna-Niemcewicza** (1757–1841), dramaturga, powieściopisarza, poety, pamiętnikarza. W podziękę za okazaną przyjaźń napisał poemat „Puławy”. Wiele materiałów do dziejów Puław zawierają jego „Pamiętniki czasów moich”.

Na dworze puławskim bywał **Adam Stanisław Naruszewicz** (1733–1796), poeta, historyk pełniący godność senatora, jezuita, biskup smoleński, łucki. W odzie „Podróż królewska do Wiśniowca” zrelacjonował przejazd orszaku królewskiego przez Puławy, zaś „Diariusz podróży Najjaśniejszego Stanisława Augusta, króla polskiego na Ukrainę” to opis przejazdu na spotkanie z carycą Katarzyną i relacja z pobytu w Opolu Lubelskim w 1787 roku.

W kręgu rodziny Czartoryskich działał **Franciszek Mikołaj Zabłocki** (1752–1821), poeta, komediopisarz, autor komedii „Doktor lubelski” i „Firycy w zalotach”, tłumacz sztuk i podręczników z języka francuskiego i angielskiego, proboszcz parafii w Górze Puławskiej. Jego przyjacielem był **Franciszek Dionizy Kniaźnin** (1750–1807), nadworny poeta Czartoryskich, sekretarz kancelarii księcia Adama Czartoryskiego, reżyser i autor sztuk dla puławskiego teatru amatorskiego.

W Puławach zmarła **Łucja z Giedroyciów Rautenstrachowa** (1798–1886), autorka powieści sentymalnych, córka generała, wychowana na dworze cesarzowej Józefiny. W ostatnich latach życia mieszkała samotnie w willi „Cienista”. Znana niegdyś pisarka, mogła poszczycić się znajomością z Mickiewiczem, Norwidem, Zalewskim.

W Kośminie (pow. puławski) przysła na świat **Zofia Kossak-Szczucka-Szatkowska** (1890–1968), ochrzczona w kościele parafialnym w Gołębiu. Była córką Tadeusza - bliźniaczego brata Wojciecha Kossaka, kuzynką Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, wnuczką Juliusza. Debiutowała w 1922 r. powieścią „Pożoga”. W czasie okupacji walczyła w ruchu oporu. Razem z Wandą Krahełską powołała Komitet Pomocy Żydom „Żegota”, za co po wojnie uhonorowana została medalem Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata. Jest autorką wielu powieści historycznych.

Niepowtarzalną atmosferą, przyciągającą licznych artystów i pisarzy od wielu lat cieszy się Kazimierz Dolny. Ten malowniczy zakątek nad Wisłą od dawna przyciągał ludzi obdarzonych wrażliwością artystyczną. Najwybitniejszą pisarką związaną z tym miastem była **Maria Kuncewiczowa** (1899–1989). W okresie międzywojennym, wraz z mężem Jerzym, prawnikiem, działaczem, pisarzem społecznym i politycznym, letnie miesiące spędzała w wybudowanej u wylotu wąwozu Małachowskiego willi „Pod Wiewiórką”, zaprojektowanej przez Karola Sicińskiego. Życie międzywojennego Kazimierza odtworzyła w powieściach: „Dwa księżycy” i „Dni powszednie państwa Kowalskich”; temat kazimierski jest obecny także w jej opowiadaniach. Maria i Jerzy Kuncewiczowie spoczywają na kazimierskim cmentarzu.

Życie kulturalne Kazimierza opisywał **Aleksander Świętochowski**, poetyckie strofy układał **Józef Czechowicz**. Barwny świat małego miasteczka uwieczniła także córka słynnego księgarza i wydawcy Jakuba Mortkowicza – **Hanna Mortkowicz-Olczakowa** w powieści „Światłocienie, historia jednego pleneru”. Wrażenia z pobytu w Kazimierzu opublikowali **Kazimierz Brandys**, **Konrad Bielski** oraz żydowski pisarz **Szalom Asz** w powieści „Miasteczko” („Dos sztetl”).

Dom Marii i Jerzego Kuncewiczów w Kazimierzu Dln.

Willi Cienista w Puławach

W Nałęczowie

Najwierniejszym kuracjuszem Nałęczowa był wybitny pisarz pozytywizmu – **Aleksander Głowacki** znany jako **Bolesław Prus** (1847–1912). Po raz pierwszy przyjechał tu w 1882 r. i powracał przez 28 kolejnych sezonów – do 1910 roku. W „Kronikach Tygodniowych” chwalił walory kuracji, stając się tym samym propagatorem mody na Nałęczów. Twierdził że: *Ludzie byłiby o wiele lepsi, gdyby choć raz mogli przyjechać do Nałęczowa.*

Ulubionym miejscem do pracy Bolesława Prusa był **Pałac Małachowskich**, gdzie powstała „Placówka”, a także inna znakomita powieść „Lalka”.

Bolesław Prus był zwolennikiem wszelkiego rodzaju nowinek technicznych. Jako pierwszy z polskich pisarzy używał maszyny do pisania, był zapalonym szachistą, fotografem i... cyklistą. Konrad Chmielewski jr wspomina: *Nie potrafiłbym opisać dość barwnie nauki jazdy na rowerze Dziadunia. Kupił sobie tani rower, garnitur z barchanu za 5 rubli srebrem i wprawiał się we wsiadaniu na grobelce za pałacem, co parę minut zlatując głową na dół w krzaki. Nie można go było ubłagać, aby był łaskaw wybrać bezpieczniejszą aleję – bez bocznych spadków do tej gimnastyki.*

Kilka sezonów Bolesław Prus spędził w willi **Pod Matką Boską**. Jej ówczesny właściciel, warszawski krawiec Edmund Raciborski, dla większego komfortu pisarza, aby nie musiał za każdym razem szukać mieszkania, w sąsiedztwie willi polecił wybudować niewielki letni domek. Pisarz miał tu wygodę i piękne widoki. Często spacerował na pobliskie Wzgórze Jabłuszko, zwane dziś Górą Prusa.

Lata dzieciństwa w Nałęczowie spędziła **Ewa Szelburg-Zarembina** (1899–1986). Urodziła się w Górze Puławskiej. Jej ojciec Antoni Szelburg pracował jako kasjer w **Domu Ludowym**, zbudowanym w 1906 r. z inicjatywy Nałęczowskiego Towarzystwa Kredytowego. Powieści Zarembiny – „Rzeka kłamstwa”, „Miasteczko Aniołów”, „Spotkania przy drodze” i in. przepelnione są wątkami z przeszłości. Autorka z mężem Józefem oraz jej rodzice spoczywają na miejscowym cmentarzu.

W Nałęczowie przebywało wielu literatów, m.in. Antoni Odyniec, Henryk Sienkiewicz, Jadwiga Łuszczewska (Deotyma), Zenon Przesmycki, Kazimierz Gliński, Zofia Nałkowska, Aleksander Nowaczyński, Gustaw Daniłowski, Faustyna Morzycka, Jan Parandowski.

Willa Pod Matką Boską

Dom Ludowy

Wybitną osobistością związaną z uzdrowiskiem był **Stefan Żeromski** (1864–1925). Późniejszy kandydat do Nagrody Nobla po raz pierwszy zjawiał się w Nałęczowie jesienią 1890 r. i pracował jako guwerner u państwa Górskich. W tym czasie z sukcesem debiutował cyklem nowel opublikowanych w warszawskim „Głosie”. W 1892 r. poślubił Oktawię z Radziwiłłowiczów Rodkiewiczową (1862–1928), pasierbicę doktora Konrada Chmielewskiego.

Wiosną 1905 r. za honorarium z „Popiołów” Żeromski zbudował na szczycie Góry Armatniej pracownię w stylu zakopiańskim wg projektu Jana Koszczyc-Witkiewicza. **Chata Stefana Żeromskiego** była salonem literackim, miejscem spotkań pisarzy i działaczy oświatowych. Tutaj ukończył „Dzieje grzechu”, napisał dramat „Róża” oraz „Dumę o hetmanie” i „Słowo o bandosie”. W Chacie zmarł jedyny syn Żeromskich – Adam (1889–1918). W 1922 r. ciało Adama przeniesiono z cmentarza do Mauzoleum zbudowanego w ogrodzie wg projektu Jana Koszczyc-Witkiewicza.

Nałęczów utożsamiany jest z zakładem kuracyjnym Cisy z powieści Stefana Żeromskiego „Ludzie bezdomni”. Za pierwowzór doktora Judy-ma uważa się lekarza Kazimierza Sacewicza lub Rafała Radziwiłłowicza, szwagra pisarza. Wątki nałęczowskie pojawiają się w dziennikach Żeromskiego i wielu powieściach.

Z inicjatywy Żeromskiego w 1906 r. zawiązało się Towarzystwo Oświatowe Światło, działał Uniwersytet Ludowy. W hotelu Centralnym (obecnie Urząd Miasta) i w szopie na Pałubach odbywały się próby teatru amatorskiego, organizowano kursy i wykłady popularnonaukowe. Powstała także **Ochronka** dla dzieci, której budowę ukończono dzięki honorarium za „Dzieje grzechu”.

Żeromski dał Nałęczowianom śliczny dom. (...) Matki pracujące mogły oddawać dzieci rano, a zabierać pod wieczór umyte, uczesane, opowiadające radośnie „czego się nauczyły”. Z. pamiętnika Henryki Witkiewiczowej.

Mauzoleum Adama Żeromskiego

Ochronka

Sztuka odpoczynku 17
Chata – dom Stefana Żeromskiego

W stronę historii

Opole Lubelskie to jedno z najstarszych miast w regionie o średnio-wiecznym rodowodzie. W połowie XV w. należało do Słupeckich herbu Rawa. Kolejni właściciele, wywodzący się ze słynnych rodów magnackich Tartów, Lubomirskich, przyczyniali się do rozwoju miasta, tworząc wysokiej rangi ośrodki kultury i oświaty, z powodzeniem konkurujący z rezydencją Czartoryskich w Puławach. Świadkiem dawnej przeszłości Opola Lubelskiego jest **pałac** wzniesiony przez rodzinę Słupeckich w stylu barokowym. Za czasów Lubomirskich przekształcony wg projektu Dominika Merliniego, Jakuba Fontany i Ferdynanda Naxa w monumentalną wczesnoklasycystyczną rezydencję.

W 1787 r. w pałacu zatrzymał się król Stanisław August Poniatowski w czasie wyprawy do Kaniowa na spotkanie z carycą Katarzyną. Ostatnia właścicielka Opola, Rozalia z Lubomirskich Rzewuska, przekazała pałac rządowi, a ten przekształcił ją na koszary, zacierając przy tym cechy stylowe.

Kultura Ziemiańska. Cennym przykładem wiejskiej rezydencji ziemiańskiej z początku XIX w. jest **zespół pałacowo-parkowy w Kluczkowicach**. Eklektyczny pałac o dominujących cechach klasycystycznych, przebudowany wg projektu Konstantego Wojciechowskiego, należał do znanej z działalności społecznej rodziny Kleniewskich (Maria

Kleniewska współtworzyła w Nałęczowie Szkołę Ziemianek). Pałac otoczony parkiem krajobrazowym z licznymi drzewami-pomnikami przyrody, stawami rybnymi, obecnie jest siedzibą szkoły o profilu rolniczym. Na szczególną uwagę zasługuje biblioteka wykonana wg projektu Stanisława Witkiewicza.

W pałacu ma swoją siedzibę **Muzeum Regionalne**. Ekspozycja prezentuje działy: prehistoryczny, historyczny, historii kolejki wąskotorowej, etnograficzny i oświatowy. Muzeum posiada w depozycie zabytki i muzealia archeologiczne z badań wykopaliskowych w Chodliku.

Adres: Kluczkowice 1, 24-300 Opole Lubelskie, tel. (81) 827 10 67

W Krainie Lessowych Wąwozów zachowały się do dziś także inne wspaniałe siedziby ziemiańskie budowane często przez utalentowanych architektów: w Kęble Pałac Rostworowskich, w Bronicach Pałac Wołk-Łaniewskich, w Czesławicach Pałac Lilpopów, w Kraczewicach Pałac Gerliców, wszystkie otoczone olbrzymimi parkami.

Zabytkiem o wyjątkowej randze w dziedzinie rzeźby cmentarnej jest grobowiec ziemiańskiej rodziny Wernickich na cmentarzu w Nałęczowie,

Pałac Tartów w Opolu Lubelskim

Pałac w Kluczkowicach

na którym znajduje się rzeźba anioła światowej sławy artysty Emilio Zociego.

Kultura Żydowska. Znaczną część społeczności kazimierskiej, puławskiej, wąwolnickiej i opolskiej stanowili Żydzi. Uchodząc z różnych stron Europy już w XIV w. znaleźli tu miejsce, gdzie mogli rozwijać swoją kulturę i religię. Do naszych czasów zachowała się w Kazimierzu Dolnym na Małym Rynku **synagoga** (powstała w II poł. XVIII w.) oraz dawne **jatki** żydowskie. W Muzeum Złotnictwa przy ulicy Senatorkiej można podziwiać kultowe srebra żydowskie, m.in. ozdoby na Torę czy lampki chanukowe.

Na terenie Krainy Lessowych Wąwozów w XIX w. wielkim powodzeniem cieszyła się kuchnia żydowska. W Puławach dużą popularność zdobyła knajpka Honigsfelda I zwanego „Tobiaszem”, słynąca ze smacznych chałek, majonezu, gęsiny i mocnej pejsachówki. Honigsfeld II zwany „Zegarmistrzem” serwował w swej knajpce wspaniale przyrządzonego szczupaka po żydowsku. Śledzie pod różnymi postaciami można było zjeść w restauracji „Petersa”, do których podawano starkę. Potrawy koszerne podawano również w puławskiej jadalni „cioci Rosołowskiej”.

Od końca XIX w. w nałęczowskim uzdrowisku funkcjonowały pensjonaty dla rodzin żydowskich, w których podawano potrawy koszerne.

Cmentarz żydowski na Czerniawach

Dawne jatki żydowskie w Kazimierzu Dln.

Dawna synagoga w Kazimierzu Dln.

Grobowiec Wernickich w Nałęczowie

Przewodnik z 1897 r. wymienia 2 takie kuchnie. Tradycje stołu podtrzymuje dziś „Knajpa U Fryzjera” w Kazimierzu Dolnym, gdzie można również posłuchać muzyki klezmerskiej.

O martyrologii polskich Żydów przypominają pozostałości cmentarzy tego narodu, zwane kirkutami, w Kazimierzu Dolnym, Wąwolnicy, Opolu Lubelskim oraz pomniki na miejscach dawnych hitlerowskich obozów w Strzelcach pod Nałęczowem, Poniatowej, Kazimierzu, Opolu Lubelskim i Puławach.

Na Czerniawach (Kazimierz Dolny), w miejscu dawnego kirkuta, ustawiona jest symboliczna „ściana płaczu” (wg proj. Tadeusza Augustynka), wykonana z macew (nagrobków).

Kultura wsi

Kraina Lessowych Wąwozów posiada wybitne cechy „Sielskiej Krainy”. Walory naturalne tych ziem, łagodny klimat, wody źródlane, kilka rzek zasobnych w ryby, bujna roślinność, malowniczość krajobrazu sprzyjały osiedlaniu się ludzi i zajmowaniu się przez nich uprawami na tzw. pszenno-buraczanej roli. Tradycje wiejskiego gospodarowania przetrwały do dzisiaj, co można zaobserwować chociażby w układzie pól pod Wąwolnicą, które zachowały jeszcze średniowieczny układ własnościowy. Wąskie pasemka zagonów ciągnące się nawet na przestrzeni kilometra to typowy obraz w Krainie.

Wśród ginących zawodów polskiej wsi przetrwały tu tradycje kowalstwa, garncarstwa, wikliniarstwa i plecionkarstwa. Wyroby miejscowych rzemieślników i produkty wytworzone przez rolników można spotkać na cotygodniowych jarmarkach (zwyczaj sięgający XIV w.) w Wąwolnicy, Kazimierzu Dolnym i Opolu Lubelskim. W tym ostatnim stare jarmarki dały impuls do organizacji dużej imprezy pod nazwą **Jarmark Opolski**, organizowany w czerwcu w formie historycznego święta.

Kultywowaniem zwyczajów dotyczących strojów, ludowego rękodzieła, regionalnej kuchni zajmują się liczne Koła Gospożyn Wiejskich lub powstające nowe Stowarzyszenia Kobiet Aktywnych. Stroje codzienne,

święteczne i weselne z okolic Puław zostały odtworzone w ubiorach lalek wykonywanych przez Pracownię Strojów Regionalnych i Narodowych w Drzewcach. Zachowały się natomiast autentyczne barwne stroje miejscowe (pasiaki), których tkania uczono w nałęczowskiej Szkole Ziemianek (1908–1936). Galowe mundurki uczennic tej szkoły, wzorowane na stroju mieszkanki wsi obecnej Krainy, odtworzone zostały niedawno przez Klub Haftu „Ziemianka” z Nałęczowa, tworzący regionalne hafty o przepięknych kwiatowych i roślinnych wzorach. Nie zanika też haft snutkowy uprawiany przez hafciarki z Cholewianki. Warto wspomnieć też o zachowanych w Muzeum Wsi Lubelskiej wzorach pisanek wielkonożnych z okolic Puław, wykorzystywanych po latach przez utalentowaną artystkę ludową Krainy.

Przy licznych w Krainie gospodarstwach agroturystycznych oferujących sielskie noclegi, potrawy miejscowej, regionalnej kuchni, w tym pierogi z kaszą, kulebiaki, pyszne własnego wyrobu wędliny czy potrawy rybne z własnych stawów, powstają coraz częściej domowe zwierzyńce. Zatrzymujący się tam turyści mogą poznać zwyczaje zwierząt hodowanych od wieków na wsi, ale też np. zaprzyjaźnić się ze strusiem czy bażantem.

Stare narzędzia rolnicze w „Wojciechoskiej Zagrodzie”

Izba Kowalowej w Wojciechowie

Dawną zabudowę dworską można zobaczyć pod janowieckim zamkiem, wiekowe chałupy znajdziemy w Mięćmierzu, a także w pobliskim „Siedlisku Lubicz”. Pokazy przędzenia wełny, wyrabiania garnków, prania na tarze, tkania na krosnach, mielenia zboża w żarnach oraz młócenia cepami, warto podziwiać w miniskansenie „Wojciechosko Zagroda”. Z pasji do ludowych tradycji powstała zupełnie niedawno „Zagrodowa Osada w Uściążu”.

Polecamy:

- **Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych oraz Targi Sztuki Ludowej** (czerwiec) – najgłośniejsza impreza folklorystyczna w kraju, organizowana tradycyjnie od 30 lat. Corocznie na tle kamienic Przybyłowskich staje wielka estrada, która jest areną przeglądu autentycznej twórczości wokalne i instrumentalnej zgodnej z tradycjami danego regionu
- **Warsztaty Sztuki Ludowej w Kazimierzu Dolnym** (co miesiąc od maja do października)
- **Ogólnopolski Kiermasz Smaków Regionalnych „Zasmakuj w Kazimierzu”** (lipiec, grudzień)

Stara studnia w Mięćmierzu

Boże Ciało w Kazimierzu Dln.

Wiatrak w Mięćmierzu

Pod „Chatą kowala” w Wojciechowie

„Wojciechosko Zagroda”

W trosce o ginące zaw

Muzeum Multimedialne w Opolu Lubelskim

Ozdobne krzesła wyk. przez uczniów LP

Stare sprzęty w Muzeum Multimedialnym

Tradycje rzemieślnicze

Duże zasługi w rozwój szkolnictwa zawodowego w regionie położyli, sprowadzeni do Opolu Lubelskiego przez Jana Tarłę, ojcowie z zakonu pijarów, którzy założyli tu w XVIII w. pierwszą w Rzeczypospolitej szkołę rzemieślniczą. Jej rektorem był Ignacy Konarski, brat Stanisława.

O tej tradycji można dowiedzieć się w Muzeum Multimedialnym, które powstało w 2010 r. w zaadaptowanej sali w dawnej świetlicy strażackiej. W nowoczesnej formie zwiedzający poznaje, sięgającą średniowiecza, historię miasta oraz tradycje opolskiego rzemiosła, zabytki i kulturę miejscowości.

Piękną tradycją rzemieślniczą szczyci się również Nałęczów, w którym w 1911 r. z inicjatywy Towarzystwa Popierania Przemysłu Ludowego kierowanego przez Karola Benniego powstała w „Starówce” szkoła dla chłopców. Początkowo kształciła instruktorów przemysłu ludowego w zakresie: zabawkarstwa, stolarstwa, koszykarstwa ale także rzeźbiarstwa i modelowania. W 1918 r. architekt Jan Koszczyk Witkiewicz założył w Starówce prywatną Szkołę Rzemiosł Budowlanych, przeniesioną rok później do Kazimierza Dolnego. Tradycje szkół rzemieślniczych kontynuuje nałęczowskie Liceum Plastyczne, w którym uczniowie specjalizują się w wykonywaniu wyrobów z wikliny, stolarstwie ozdobnym oraz zabawkach twardych i miękkich.

Adres: Muzeum Multimedialne, 24-300 Opole Lubelskie,
ul. Strażacka 1, tel. (81) 475 50 10,
e-mail muzeum@opolelubelski

Polecamy:

- **Manufaktura Smaku** (ostatni weekend czerwca) – święto kultywujące tradycje rzemieślniczo-handlowe Opolu Lubelskiego sięgające wczesnego średniowiecza.
- **Letnia Szkoła Rzemiosł** – zajęcia edukacyjno-warsztatowe dla dzieci i młodzieży z całej Polski w ramach projektu: Zintegrowany system promocji jako podstawa sektora turystycznego w gm. Opole Lubelskie.
- **Topór – Święto Przedsiębiorców** (listopad) – prezentacja wyrobów rodzimych wytwórców.

W stolicy polskiego kowalstwa

Stolicą polskiego kowalstwa jest niewątpliwie Wojciechów (pow. lubelski), a jej centrum to kuźnia od pokoleń należąca do rodziny Czernieców. Pasja tworzenia i precyzja wykonywania zawodu przekazywana jest tam z ojca na syna. Dawniej praca kowala polegała na podkuwaniu koni, klepaniu siekier, lemieszach, reperacji pługów i narzędzi rolniczych, dziś przeważa kowalstwo artystyczne. Wyroby te mają indywidualne, niepowtarzalne wzory. Pod wpływem wysokiej temperatury za pomocą młota i kowadła tworzone są unikatowe dzieła – balustrady, ogrodzenia, meble o bardzo ciekawych wzorach.

W Wieży Ariańskiej mieści się jedyne w Polsce **Muzeum Kowalstwa**. Posiada bogatą kolekcję wyrobów artystycznych kowali polskich i zagranicznych. Są to głównie prace wykonane podczas Ogólnopolskich Spotkań Kowali i Ogólnopolskich Warsztatów Kowalskich w Wojciechowie. Ekspozycja prezentuje wyposażenie dawnej kuźni z paleniskiem, kowadłem, poruszczanym ręcznie miechem kowalskim i narzędziami, wykorzystywanymi przez kowala podczas pracy oraz kolekcję kutych przedmiotów wykonanych za pomocą tradycyjnych technik kowalskich.

Adres: Kuźnia Artystyczna Romana Czernieca,

24-204 Wojciechów 153, e-mail: czerniec@czerniec.pl,
tel. (81) 517 73 05, 691 053 403

Muzeum Kowalstwa, 24-204 Wojciechów 9 (Wieża Ariańska),
tel. (81) 517 72 10, e-mail: gok@agroturystyka.pl

Polecamy:

- **Pokazy kucia podkowy** – interesujące, poglądowe lekcje historii rzemiosła są jedyną formą poznania pracy kowala.
- **Ogólnopolskie Spotkania Kowali** (lipiec). Odbývają się w lata parzyste. Biorą w nich udział najlepsi kowale-artyci z całej Polski. W ramach Spotkań organizowane są konkursy kucia artystycznego, kucia koni itp. Trzydniowej imprezie towarzyszą występy zespołów artystycznych, wystawy, kiermasze.
- **Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie** (lipiec). Coroczny, dwutygodniowy kurs dla młodych adeptów rzemiosła prowadzony pod kierunkiem najlepszych polskich artystów kowali.

Wnętrze kuźni Romana Czernieca

Podkuwanie konia w Wojciechowie

Zawody kowali w Wojciechowie

Narzędzia kowalskie w Muzeum Kowalstwa w Wojciechowie

W kręgu sztuki

Kazimierz Dolny, od co najmniej dwóch wieków jest Mekką malarzy, ulubionym miejscem plenerów malarskich. Widoki Kazimierza w przeszłości uwieczniali: Jan Piotr Norblin, Jan Henryk Müntz, Zygmunt Vogel, Michał Elwiro Andrioli, Józef Richter, Adam Lerue.

W okresie międzywojennym słynne plenery malarskie organizował Tadeusz Pruszkowski, profesor ASP w Warszawie. W gronie przyjaciół Tadeusza Pruszkowskiego byli członkowie tzw. Bractwa św. Łukasza – Antoni Michalak, Jan Wydra, Jan Zamoyski, Bolesław Cybis, a także grafik Władysław Skoczylas.

Inni znani artyści „kazimierscy” to Józef Pankiewicz, Leon Wyczółkowski, Kazimierz Wiszniewski, Jan Waclaw Karmański, Benedykt Jerzy Dorys, Eugeniusz Arct, Stanisław Hiszpański, Zenon Kononowicz (Bosy), Piotr Potworowski, Władysław Filipiak, Andrzej i Janusz Michalakowie, Franciszek Kmita, Stanisław Łazorek, Jan Wótek.

Ikonoografię Puław w różnych technikach artystycznych stworzyli artyści rezydujący na dworze Czartoryskich: Jan Piotr Norblin, Zygmunt Vogel, Jan Zachariasz Frey. Puławy uwieczniali także Józef Richter, artysta paryski Julius Michel Chandelier, Barbara Czernoff. Studentami puławskiego Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa byli malarze Aleksander Gierymski (1850–1901) i Adam Chmielowski (1845–1916) – święty brat Albert (patron Puław) - znany z pełnej poświęcenia pracy dla biednych.

Gościem Nałęczowa w ostatnich latach życia był **Michał Elwiro Andrioli** (1836–1893), rysownik, ilustrator i malarz. Kształcił się w dziedzinie malarstwa i rzeźby w Moskwie, Petersburgu i Rzymie. Był powstańcem styczniowym i sybirakiem. Ilustrował wiele utworów literackich m.in. „Pana Tadeusza” Mickiewicza i „Starą baśń” Kraszewskiego. Jest pochowany na nałęczowskim cmentarzu.

Tradycje dawnej szkoły artystycznej założonej w XIX w. przez Jana Żylskiego kontynuuje jedyne w tym regionie Liceum Plastyczne w Nałęczowie. Uczniowie, oprócz malarstwa i rysunku, wykonują zabawki, wyroby wikliniarskie i meble. Szkoła dysponuje internatem, w którym można zorganizować bazę dla plenerów malarskich.

Z kręgu tej szkoły wywodzą się malarze; Kazimierz Smuczak, Romuald Kononowicz, Jarosław Olejnicki, Krzysztof Górniak, grafik Jerzy Kurska. Współcześnie tworzą: Piotr Kmieć, Tadeusz Paszko (malarze), Stanisław i Zbigniew Strzyżyńscy, Marian Pudełko, Zbigniew Mazurek (rzeźbiarze), Adam Panek (grafik). W Nałęczowie tworzył malarz Krystyn Wierciński.

Polecamy:

- Aukcję prac uczniów LP w pierwszą majową niedzielę

Galerie Krainy Lessowych Wąwozów

Kraina jako temat malarski pojawia się w pracach wielu artystów mieszkających tu na stałe lub przyjezdnych. Atmosfera sprzyja pracy twórczej, stąd taka mnogość galerii otwieranych nie tylko w większych miastach, ale i pod przysłowiową strzechą. Różnorodność ich charakteru zaspokaja pragnienia, nawet najbardziej wybrednego turysty, szukającego cennej pamiątki z pobytu w malowniczej Krainie. Galerie autorskie sąsiadują tu z rodzinnymi; jedne wzorują się na podpatrzonych w Europie wzorach, inne kultywują rodzimność. Niekiedy stają się miejscem spotkań artystycznych, koncertów, wielkich wernisaży, innym razem zadawalają się prezentacją prac właściciela, zawieszającego swe dzieła na wiejskim płocie czy też ustawiającego je na trawniku pod wiekową lipą. Wszystkie budzą podziw i zrozumiałe wzruszenie.

24 Sztuka odpoczynku Młodzi malarze na ulicach Puław

Koncert w Galerii KLIMATY w Mięcmierzu

Galerie w Kazimierzu Dolnym:

- Galeria Autorska Jana Wołka SUSZARNIA, ul. Lubelska 3
- Galeria KMITA, ul. Lubelska 5
- Galeria ZIEMOWIT, ul. Lubelska 7
- Galeria Andała, ul. Lubelska 10
- Galeria Mił, Agnieszka Mitura, ul. Lubelska 10
- Galeria Kredens, ul. Lubelska 11
- Galeria Autorska, Jacek Kościński, ul. Lubelska 13
- Galeria dwuautorska Beata Matusiak i Michał Smółka, ul. Lubelska 17
- Galeria Grabskich, ul. Lubelska 33
- Galeria DOM Michalaków, ul. Nadrzeczna 24
- Galeria Vernissage, Rynek 3
- Kawiarnia Galeria, Rynek 8
- Galeria Izdebska-Łazorek, Rynek 21
- Galeria Jarmark Polski, Rynek 32
- Galeria KLIMATY w stodole, Mięćmierz 5, 24-120 Kazimierz Dolny
- Galeria Podzamcze, ul. Podzamcze 10
- Galeria Autorska, Agnieszka Mitura, Elwira Woźniak, ul. Senatorska 1/3
- Galeria Jacek Jarosz, ul. Senatorska 1/3
- Galeria Czerwone Wino, ul. Senatorska 7
- Galeria Kolor, ul. Senatorska 7
- Galeria Bibelot, ul. Klasztorna 6
- Galeria Leonardo, ul. Klasztorna 8
- Galeria *i*, ul. Tyszkiewiczza 32

Rysunek M. E. Andriollego
Kazimierz Dolny

Świątynia Sybilli
rys. Tigran Haszmanian

Galerie w Nałęczowie:

- Galeria im. M.E. Andriollego w Nałęczowskim Ośrodku Kultury, al. Lipowa 6
- Galeria Pod Lipami, ul. Lipowa 3
- Galeria Sztuki EWELINA, ul. Lipowa 16
- Galeria MAŁA w Liceum Plastycznym, ul. Lipowa 30
- Galeria Fotografii, Klub Atrium, al. Grabowa 1A
- Plenerowa Galeria Fotografii Współczesnej, Kawiarnia „Jaśminowa”, ul. Klonowa 7

Galerie w Puławach:

- Galeria ANEKS w Domu Chemika POK, ul. Wojska Polskiego 4
- Galeria INTER LIBROS w Bibliotece Miejskiej, ul. Głęboka 7a

Galerie w Wojciechowie:

- Galeria Sztuki Ludowej w Wieży Ariańskiej
- Galeria wyrobów kowalskich w Kuźni Artystycznej Romana Czernieca

Wejście do galerii Jacka Kościńskiego

Galeria pod lipą w Palikijach

Plenerowa Galeria
Fotografii Współczesnej

Rockowy koncert w Opolu Lubelskim

Belcanto w Nałęczowie

Festiwal Pianistyczny prof. T. Brzozowskiego

Koncert w Galerii im. M. E. Andriollego

W rytmie muzyki

Poniatowa – najbardziej rozśpiewana gmina Krainy Lessowych Wąwozów jest stosunkowo młodym miastem. Jego powstanie jest związane z inwestycjami Centralnego Okręgu Przemysłowego w 1937 roku. Położone urokliwie w zieleni, nad zalewem leżącym w samym sercu miasta, z dostępem do wielofunkcyjnego boiska sportowego jest atrakcyjnym miejscem, gdzie można doskonale zregenerować siły i wypocząć na łonie natury.

Znaczącym punktem na muzycznej mapie Europy są **Kraczewice**. Dawna własność Dobiesława Kmity, wojewody lubelskiego w XV w. słynie dziś z miłości do muzyki, którą zaszczytlili dzieciom Danuta i Witold Danielewiczowie. W odrestaurowanym XIX-wiecznym secesyjnym pałacyku, zbudowanym przez rodzinę Gerliczów, utworzyli oni **Dom Muzyki**, który stał się siedzibą znanego w kraju i za granicą zespołu muzyki dawnej „Scholares Minores pro Musica Antiqua”. Dzięki ogromnej pasji i umiłowaniu muzyki udało się artystom z Poniatowej sięgnąć po najwyższe laury w licznych konkursach i przeglądach, wejść do elitarnego grona muzyków Europy. Jednym z największych sukcesów zespołu i jego założycieli jest przyznanie zaszczytnego tytułu „Ambasadora Województwa Lubelskiego”. Dom Muzyki w Kraczewicach jest miejscem spotkań dziecięcych i młodzieżowych zespołów artystycznych działających na terenie powiatu opolskiego. W pałacu organizowane są koncerty kameralne, spotkania i wystawy malarskie.

Zespół muzyki dawnej **Scholares Minores pro Musica Antiqua** – założony w 1975 r. i kierowany do dnia dzisiejszego przez Danutę i Witolda Danielewiczów dał tysiące koncertów w kraju i za granicą. Członkowie zespołu grają na dawnych instrumentach takich jak: krumhorn, kortholt, dulcjan, viola da gamba, chrotta, harfa gotycka, psalterium, fidel, chalmeaux, szalamaja i wielu innych, a także śpiewają i tańczą dawne tańce dworskie.

Kroniki nałęczowskie odnotowały pobyt wybitnego etnologa i muzykologa Jana Karłowicza i jego syna, wybitnego kompozytora – Mieczysława Karłowicza. Bolesław Prus wspominał także wizytę skrzypka Władysława Górskiego.

Polecamy:

w Kazimierzu:

- **Festiwal Muzyki i Tradycji Klezmerskiej** (lipiec) – kilkudniowe muzyczne święto, codzienne koncerty i jam session, spotkania literackie, spektakle teatralne, warsztaty kultury żydowskiej

w Nałęczowie:

- **Nałęczowskie Divertimento** (maj) – festiwal form kameralnych i solistycznych organizowany przy współpracy Filharmonii Lubelskiej
- **Lato z Filharmonią** – cykl koncertów symfonicznych
- **Nałęczowski Festiwal Tańca** (czerwiec) – impreza połączona z warsztatami tanecznymi prowadzonymi przez doświadczonych instruktorów tańca
- **Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne** (lipiec) – festiwal tańców i obyczajów różnych kultur
- **Międzynarodowy Festiwal Pianistyczny i warsztaty pianistyczne** org. przez prof. Tadeusza Brzozowskiego z USA (lipiec)
- **Międzynarodowy Festiwal Wokalny BELCANTO** (sierpień) – impreza plenerowa, promująca sztukę pięknego śpiewu belcanto. Festiwal popularyzuje dzieła klasyki operetkowej, daje szansę debiutu młodym, utalentowanym artystom

w Puławach:

- **Konkurs Tańców Polskich „O pierścień Księżnej Izabeli”** (luty)
- **Międzynarodowe Warsztaty Jazzowe** (lipiec)
- **Międzynarodowe Warsztaty Muzyki Kameralnej** (lipiec–sierpień)
- **Letnie Warsztaty Bluesowe** (sierpień)

Festiwal Tańca

Festiwal Muzyki i Tradycji Klezmerskiej

Scholares Minores z Poniatowej

Próby artystów w amfiteatrze NOK

Festiwal filmowy w Kazimierzu Dolnym

Film i teatr

Najpopularniejszą imprezą, przyciągającą rzesze turystów z całego kraju jest **Festiwal Filmu i Sztuki DWA BRZEGI** (sierpień) – organizowany w Kazimierzu Dolnym i Janowcu. Partnerem festiwalu jest również miasto Puławy. W scenerii Małego Rynku pod chmurką, a także w miasteczku filmowym prezentowany jest wyselekcjonowany, autorski nurt kina artystycznego, niezależnego, retrospekcje starych obrazów. Przez wiele dni trwają projekcje filmów oraz imprezy towarzyszące – warsztaty filmowe, spotkania z aktorami i filmowcami.

Dwa brzegi, dwie „nadwiślańskie perły” – Kazimierz z Janowcem – łączy prom „Janowiec” zbudowany w 1995 roku w Płockiej Stoczni Rzeczej, dzięki pomocy finansowej holenderskiej prowincji Gelderland. Inny prom „Serokomla” łączy Bochoćnicę z Nasiłowem.

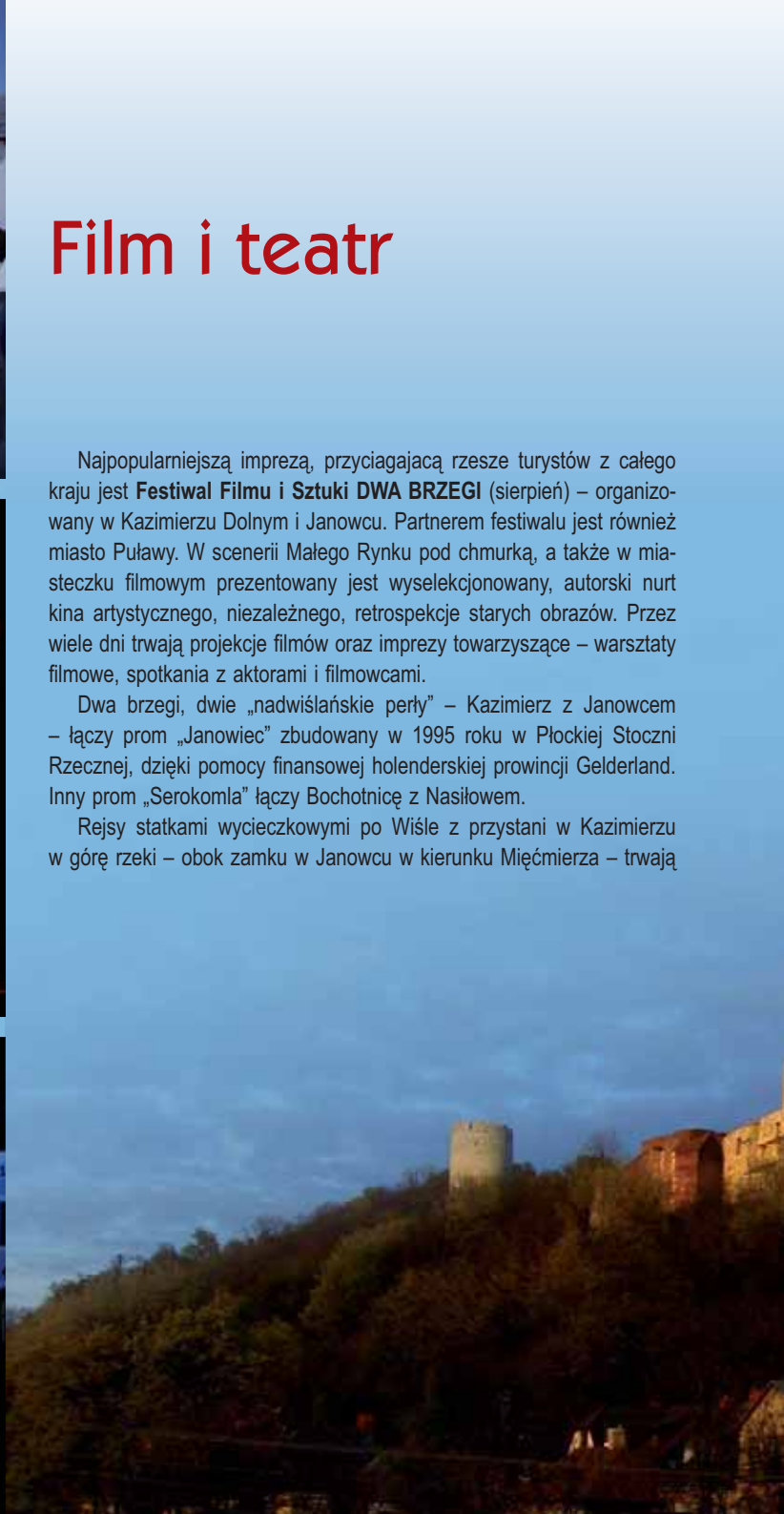
Rejsy statkami wycieczkowymi po Wiśle z przystani w Kazimierzu w górę rzeki – obok zamku w Janowcu w kierunku Mięćmierza – trwają

Festiwal „Dwa Brzegi” w Janowcu

Koncerty towarzyszące festiwalowi „Dwa Brzegi” w Kazimierzu Dln.

Spektakl teatru lalkowego w Puławach

„Wigilia w Bronicach” – spektakl teatru wiejskiego

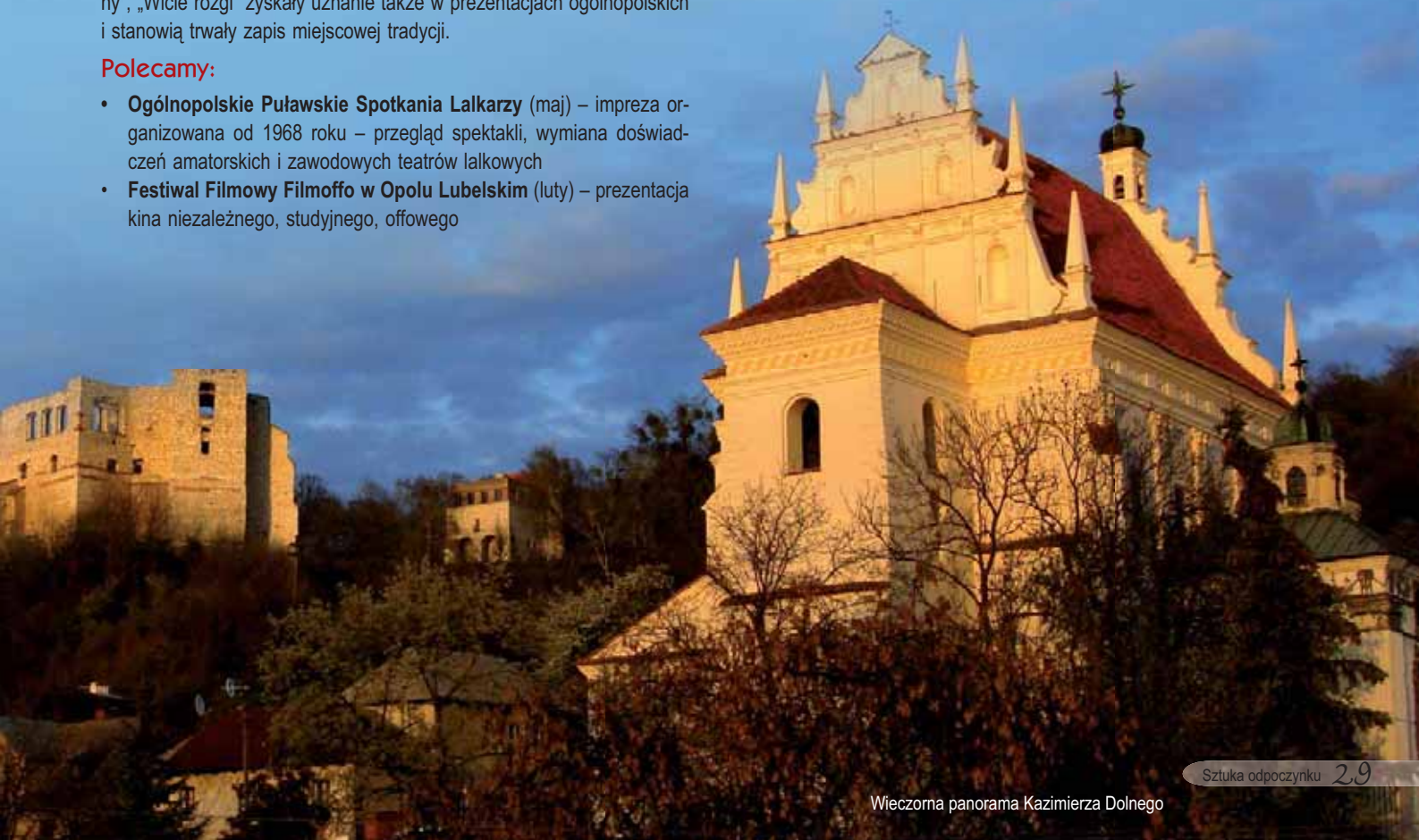
Koncert w ramach „Filmoffo” w Opolu Lubelskim

około godziny i pozwalają nasycić się malowniczymi, wprost bajecznymi widokami.

Niezwykle oryginalne są prezentacje regionalnych teatrów, które przygotowują spektakle obrzędowe. Celują w nich zespoły z Bronic i Sadurek k. Nałęczowa. Takie spektakle jak „Wigilia w Bronicach”, „Chrziny”, „Wicie różgi” zyskały uznanie także w prezentacjach ogólnopolskich i stanowią trwałą zapis miejscowej tradycji.

Polecamy:

- **Ogólnopolskie Puławskie Spotkania Lalkarzy** (maj) – impreza organizowana od 1968 roku – przegląd spektakli, wymiana doświadczeń amatorskich i zawodowych teatrów lalkowych
- **Festiwal Filmowy Filmoffo w Opolu Lubelskim** (lutym) – prezentacja kina niezależnego, studyjnego, offowego

Muzealne klimaty

Kraina Lessowych Wąwozów to cenna skarbnica kultury, a tradycje gromadzenia pamiątek przeszłości sięgają 1801 r. – czasów budowy przez księżną Izabelę Czartoryską **Świątyni Sybilli**, pierwszego muzeum na ziemiach polskich. Muzea to bogaty skarbiec dziedzictwa przeszłości i wiedzy o regionie, szeroko otwarty dla turystów odwiedzających tę stronę.

Muzeum Nadwiślańskie z siedzibą w Kazimierzu Dolnym jest placówką wielodziałową.

W spichlerzu Mikołaja Przybyły – zwanym także spichlerzem Ulanowskich, mieści się **Muzeum Przyrodnicze**. Prezentuje zbiory przyrodnicze z zakresu geologii, paleontologii, botaniki i zoologii, pochodzące głównie z terenu Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Atrakcją stanowią żywe eksponaty: wiślane akwarium i szklany ul z pszczelą rodziną.

Adres: 24-120 Kazimierz Dolny, ul. Puławska 54, tel. (81) 881 03 26
e-mail: przyrodnicze@kazimierz-muzeum.pl

Polecamy:

- **Dni Wisły** (maj) – w programie wystawy, odczyty, warsztaty, widowiska plenerowe, a także wycieczki piesze, rowerowe, rejsy statkiem.
- **Święto Jesieni** (wrzesień) – prezentacje wyrobów artystycznych i rzemieślniczych, wystawa płodów rolnych „Z lasów, pól i ogrodów” oraz potraw regionalnych.

Miłośnicy archeologii powinni odwiedzić położone 16 km od Kazimierza Dolnego – **Grodzisko Żmijowiska**, czyli położoną na 6 ha prasłowiańską osadę z końca IX w. z fragmentem wału obronnego wraz z bramą, zrekonstruowaną na podstawie badań wykopaliskowych.

Adres: Żmijowiska (gm. Wilków), tel. (81) 881 01 04,
e-mail: archeologia@kazimierz-muzeum.pl

Polecamy:

- Warsztaty Archeologii Doświadczalnej (16–28 sierpień) w Grodzisku Żmijowisko

W **Kamienicy Celejowskiej** prezentowane są zbiory malarstwa, grafiki i rysunku tzw. Kolonii Artystycznej w Kazimierzu Dolnym z przełomu XIX i XX w., kolekcja rzemiosła artystycznego i użytkowego, eksponaty związane z historią miasta, zabytki archeologiczne.

Adres: 24-120 Kazimierz Dolny, ul. Senatorska 11/13,
tel./fax (81) 881 01 04,
e-mail: celejowska@kazimierz-muzeum.pl

W dawnej XVIII-wiecznej dzwonnicy mieści się jedyne w Polsce **Muzeum Sztuki Złotniczej**. Kolekcja pochodzi w części z daru Jędrzeja Jaworskiego (kolekcjonera i inicjatora powstania tego muzeum). Prezentowane jest złotnictwo polskie różnych ośrodków od gotyku po współczesność, kultowe srebra religii chrześcijańskiej i żydowskiej XV–XX w., srebra stołowe mistrzów rosyjskich i zachodnioeuropejskich XVIII i XIX w., polskich ośrodków złotniczych XVIII i XIX w. oraz złotnictwo współczesne po 1945 roku.

Adres: 24-120 Kazimierz Dolny, ul. Zamkowa 2, tel. (81) 881 00 80,
e-mail: zlotnictwo@kazimierz-muzeum.pl

Muzeum Przyrodnicze

Dwór z Moniak w skansenie w Janowcu

Ekspozycja w Muzeum Bolesława Prusa

Muzeum w Janowcu

Wnętrze Chaty Żeromskiego

Wnętrze domu Marii i Jerzego Kuncewiczów

Muzeum Marii i Jerzego Kuncewiczów mieści się w willi „Pod Wieiórką” zbudowanej w 1936 r. wg projektu Karola Sicińskiego. Ekspozycję stanowi oryginalne wyposażenie domu pisarki – meble, pamiątki osobiste, dokumenty i bibeloty. Dom jest świadectwem czasów, w których powstał, wyrazem dążeń i gustów jego właścicieli, będących przedstawicielami polskiej elity kulturalnej. W latach 1991–2004 willą i jej zbiorami opiekowała się Fundacja Kuncewiczów założona przez syna, Witolda.

Adres: 24-120 Kazimierz Dolny, ul. Małachowskiego 19,
tel. (81) 881 01 02,
e-mail: kuncewiczowka@kazimierz-muzeum.pl 17

Polecamy:

- **Nadwiślańskie Spotkania z Poezją** (lipiec) – festiwal dla młodzieży licealnej i studentów, konkurs poetycki.

Zamek w Janowcu. Mury warowni są tłem dla turniejów rycerskich, widowisk, koncertów, plenerów malarskich.

Wejście na Wielki i Mały Dziedziniec prowadzi przez **Budynek Bramny**, pełniący niegdyś funkcję mieszkalną i obronną. Za **Wielką Basteją** znajduje się przylegająca do murów część mieszkalna – **Dom Północny**. Obecnie mieści się tam ekspozycja poświęcona przeszłości zamku, kolejnym właścicielom oraz dziejom jego konserwacji. Schodami prowadzącymi na piętro można wejść na krużganki lub do dawnej Sali Rycerskiej, która pełni rolę tarasu widokowego. Na piętrze znajdują się także apartamenty gościnne.

Poniżej zamku zwiedzić można **Dwór z Moniak** k. Urzędowa, typową siedzibę szlachty polskiej. Ekspozycję stanowi wyposażenie domu ziemiańskiego z XVIII wieku. Dla gości planujących dłuższy pobyt dostępne są pokoje gościnne. Obok dworu znajdują się także przykłady dawnych zabudowań dworskich.

Adres: 24-123 Janowiec, ul. Lubelska 20,
tel./fax (81) 881 52 28, (81) 464 36 77,
e-mail: zamekjanowiec@kazimierz-muzeum.pl

Muzeum Stefana Żeromskiego – Oddział Muzeum Lubelskiego w Lublinie, otwarte 17 czerwca 1928 r. z inicjatywy Oktawii Żeromskiej. To najstarsze na Lubelszczyźnie muzeum literackie mieści się w dawnej pracowni Stefana Żeromskiego. Walorem ekspozycji jest autentyczność zachowanych zbiorów. Meble, przedmioty codziennego użytku, portrety, obrazy znanych artystów, a także samego Żeromskiego i jego żony, fotografie, pamiątki osobiste i rodzinne, stanowią główny trzon ekspozycji.

W ogrodzie znajduje się **Mauzoleum Adama Żeromskiego**, zbudowane w 1922 r. wg projektu Jana Koszczyc-Witkiewicza.

Adres: 24-150 Nałęczów, ul. Żeromskiego 8, tel. (81) 501 47 80,
e-mail: zeromski@zamek-lublin.pl

Polecamy:

- **Piknik przy Chacie w Noc Muzeów** (maj)

Muzeum Bolesława Prusa w Nałęczowie – Oddział Muzeum Lubelskiego w Lublinie – jedyne w Polsce muzeum najwybitniejszego pisarza okresu pozytywizmu otwarte zostało w 1961 roku. Gromadzi i eksponuje pamiątki osobiste, materiały dokumentujące życie i twórczość pisarza. Posiada zbiory listów i rękopisów, fotografii, bogatą bibliotekę zawierającą pierwodruki i przekłady na języki obce. Prowadzi działalność naukową i edukacyjną, organizuje wystawy czasowe i imprezy popularyzujące twórczość pisarza.

Adres: 24-150 Nałęczów, al. St. Małachowskiego 3,
tel. (81) 501 45 52, e-mail: prus@zamek-lublin.pl

Polecamy:

- **Majówka z Panem Prusem** (maj) – nawiązuje do tradycji majówek organizowanych w uzdrowisku na przełomie XIX i XX wieku.

Muzeum Czartoryskich mieści się w puławskim pałacu. Ekspozycja obrazuje polityczną, edukacyjną i literacką działalność Adama Kazimierza Czartoryskiego, pasje kolekcjonerskie i muzealne jego małżonki, losy dzieci księżęcej pary oraz aktywność polityczną obozu Hotel Lambert. Na wystawie prezentowane są cenne oryginalne pamiątki z kolekcji Czartoryskich.

Adres: Muzeum Czartoryskich w Puławach, 24-100 Puławy, Pałac Czartoryskich, tel.: (81) 475 45 00 lub (81) 475 45 03, e-mail: palacpulawy@kazimierz-zamek.pl

Muzeum Regionalne PTTK im. Księżnej Izabeli Czartoryskiej mieści się w dawnym Szpitalu św. Karola Boromeusza, ufundowanym w 1840 r. przez Karola Kittla, nadwornego lekarza księżąt Czartoryskich. Muzeum zgromadziło bogate zbiory archeologiczne, etnograficzne i historyczne dotyczące regionu. Na czas remontu do muzeum PTTK została przeniesiona kolekcja prezentowana dotychczas w **Domku Gotyckim i Świątyni Sybilli**.

Adres: 24-100 Puławy, ul. Czartoryskich 6a, tel. (81) 887 86 74

W obrębie parku, na skraju skarpy wiślanej, usytuowana jest **romantyczna grotta**, zagospodarowana i urządzona przez Izabelę Czartoryską w 1817 roku. We wnętrzu znajduje się kaplica z ołtarzem, na którym widnieje napis „O Boże w Tobie nadzieja”. Autentyczne wyrobisko kamienia wapiennego, obecnie odrestaurowane i zabezpieczone, stanowi atrakcję turystyczną. Grotę zwiedza się z latarkami.

Adres: 24-100 Puławy, ul. Czartoryskich 6a, tel. (81) 887 86 74

Muzeum Oświatowe w Puławach mieści się w budynku szkoły elementarnej powstałej z fundacji Izabeli Czartoryskiej. Placówka gromadzi archiwalia i muzealia związane z oświatą i szkolnictwem oraz pracą i egzystencją nauczycieli. Są to różnorodne środki dydaktyczne, prace artystyczne, techniczne, sprzęt szkolny, podręczniki, czasopisma, fotografie i inne dokumenty. Materiały zgromadzone w archiwum są udostępniane osobom piszącym prace naukowe, dyplomowe oraz organizującym wystawy. W głębi placu znajduje się Schronisko Młodzieżowe.

Adres: 24-100 Puławy ul. Włostowicka 27, tel. (81) 886 33 67, e-mail: muzeum@ssmpulawy

Muzeum Mineralów w Nowym Gaju

Muzeum Regionalne w Wojciechowie

Muzeum Nietypowych Rowerów

Muzeum Regionalne w Wojciechowie – zajmuje jedną z kondygnacji Wieży Ariańskiej. Ekspozycja z makietą średniowiecznego grodziska i eksponatami pochodzącymi z wykopalisk archeologicznych dokumentuje historię Wojciechowa. Druga część to wystrój wojciechowskiej chałupy z lat 1920–1930, w pełni wyposażonej w sprzęty i narzędzia gospodarskie.

Adres: 24-204 Wojciechów (Wieża Ariańska), tel./fax (81) 517 72 10, (81) 517 76 22, e-mail: gok@agroturystyka.pl

Muzeum Mineralów – Nieopodal Wojciechowa, w Nowym Gaju, w młynie „Hipolit”, zbudowanym w 1937 r. w zakolu rzeki Bystrej. Zawiera kolekcję minerałów, skamieniałości i meteorytów z różnych części świata, tzw. „jagody marsjańskie”, ruchome piaski z Tanzanii, fulguryt z Arizony i wiele innych.

Adres: Nowy Gaj 18a, 24-204 Wojciechów, tel./fax (81) 723 75 72, tel. (81) 51 78 129, 505 288 292
e-mail: mlynhipolit@poczta.onet.pl, www.mlynhipolit.pl

Polecamy:

- Pokazy plukania złota, wytapiania i odlewania metali

Muzeum Nietypowych Rowerów w Gołębiu – to jedyny w swoim rodzaju zbiór, gdzie możliwe jest dotknięcie i wypróbowanie eksponatów. Zwiedzający, poznając dwustuletnią historię roweru, ma okazję przejażdżki rikszą, galopującym rowerem lub innym wynalazkiem założyciela, konstruktora i właściciela kolekcji – Józefa Konstantego Majewskiego. Według jego pomysłu wykonane są rowery poziome, cyrkowe i inne nietypowe konstrukcje.

Adres: Gołąb, ul. Puławska 1, 24-100 Puławy,
e-mail: muzeumrowerow@gmail.com, www.muzeumrowerow.pl

Izba Aptekarska mieści się w aptece „Galenica” w Poniatowej. Turycy mają niepowtarzalną okazję przemieścić się w czasie za sprawą stałej ekspozycji poświęconej historii miejscowego aptekarstwa. W Izbie Aptekarskiej można zobaczyć: zabytkowe meble typowej apteki z lat 30. XX w., przyrządy aptekarskie oraz zbiór specjalistycznej literatury farmaceutycznej z minionych lat. Dla zwiedzających organizuje się pokaz przyrządzania leków według dawnych receptur.

Adres: Izba Aptekarska. Apteka „Galenica”, ul. Modrzewiowa 1, 24-320 Poniatowa, tel. (81) 820 37 09

Izba Aptekarska w Poniatowej

Muzeum Oświatowe w Puławach

Wnętrze Muzeum Czarotoryskich w Puławach

Ośrodki kultury

Siedzibą **Kazimierskiego Ośrodka Kultury** jest zabytkowy budynek dawnego szpitala działającego w ramach Fundacji św. Anny. Ośrodek prowadzi Bibliotekę Publiczną oraz Filię w Bochojnicy. Organizuje zajęcia plastyczne, teatralne, tańca współczesnego, spotkania z gitarą. Prowadzi Klub Twórców Ludowych, organizuje imprezy cykliczne, wystawy, konkursy.

Adres: Kazimierski Ośrodek Kultury, ul. Lubelska 12,
24-120 Kazimierz Dolny tel. (81) 881 00 40,
e-mail kok1@poczta.pl

Polecamy:

- **Festiwal Kazimierskie Inspiracje** (sierpień) – koncerty, spektakle i spotkania artystyczne i edukacyjno-warsztatowe.
- **Profesjonalia Piwowarów i Barmanów** (wrzesień)
- **Warsztaty Sztuki Ludowej** (październik)
- **Jarmark Świąteczny i Ogólnopolski Kiermasz Smaków Regionalnych „Zasmakuj w Kazimierzu”** (grudzień) – prezentacja rękodzieła, tradycyjnych wyrobów kulinarnych z regionu i różnych części kraju

Nałęczowski Ośrodek Kultury dysponuje salą widowiskowo-konferencyjną na 196 miejsc. Prowadzi zajęcia z języków obcych, plastyki, tańca nowoczesnego. W ośrodku działają: Klub Haftu „Ziemianka”, Klub Byłych Pracowników Oświaty „Jesienni Entuzjaści”, Kapela Nałęczowska. Integralną częścią jest kino „Cisy” i galeria artystyczna. W obiekcie ma siedzibę Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna im. Faustyny Morzyckiej.

Adres: Nałęczowski Ośrodek Kultury, al. Lipowa 6, 24-150 Nałęczów,
tel./fax (81) 501 40 69, e-mail:nok@naleczow.pl

Polecamy:

- **Gminny Festiwal Kolęd, Obrzędów i Zwyczajów Świątecznych** (styczeń)
- **Nałęczowska Wiosna Kulturalna** (maj-czerwiec) – impreza prezentująca dorobek placówek kulturalno-oświatowych z gminy Nałęczów.
- **Ogólnopolski Bieg Sylwestrowy „Nałęczów-Sao Paulo”**
- **Środy Seniora**

Aktualnie przy **Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Opolu Lubelskim** działa zespół cygański „Romani Ciercheń”, Chór „Kantata”, zespół rockowy „Nicky Santoro”, Kapela Podwórkowa APASZE oraz zespoły ludowe: „Kalina” z Puszna Godowskiego oraz śpiewacze „Niezdo-wianki” i „Wrzelowianki”. Działalność kulturalną prowadzi Klub Seniora, Klub Młodzieżowy, Klub Kobiet. Działają Miejska Biblioteka Publiczna, kino „Opolanka” Muzeum Multimedialne oraz Kapielisko Miejskie.

Adres: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, ul. Ogrodowa 9,
24-300 Opole Lubelskie, tel. (81) 827 25 67,
e-mail mgokopolelubelskie@gmail.com

Polecamy:

- **Chonabibe** – koncerty muzyki młodzieżowej (sierpień)

Puławski Ośrodek Kultury „Dom Chemika” – działają tu zespoły amatorskiego ruchu artystycznego: Zespół Pieśni i Tańca „Powiśle”, kapela ludowa „Powiśle”, formacja tańca towarzyskiego „Pokus”, zespół baletowy „Etiuda”, grupy teatralne dziecięce i młodzieżowe, grupa piosenki aktorskiej i poezji śpiewanej, zespół wokalny senierek „Puławianki”, koła i kluby zainteresowań (Klub Twórców Ludowych, Pracownia Edukacji Plastycznej). Impresariat organizuje spektakle teatralne, koncerty zespołów muzyki poważnej i młodzieżowej, występy zespołów folklorystycznych, kabaretowych. Puławska Galeria Sztuki jest miejscem wystaw artystycznych, kawiarnia „Smok” – koncertów jazzowych.

Adres: Puławski Ośrodek Kultury „Dom Chemika”
ul. Wojska Polskiego 4, 24-100 Puławy, tel. (81) 887 96 01,
e-mail pok-domchemika@rubikon.net.pl.

Polecamy:

- **Festiwal Kolęd i Konkurs Szopek Przestrzennych** (styczeń) – biorą udział zespoły wokalne, instrumentalne, chóry.
- **Izabeliada – Noc Kultury – Oświecone Miasto** (czerwiec).

Chór „Kantata” z Opola Lubelskiego

Bieg Sylwestrowy w Nałęczowie

W amfiteatrze NOK

Warsztaty bluesowe z Kłystyną Pronko

Zespół cygański „Romani Ciercheń”

Młodzieżowy Dom Kultury w Puławach prowadzi zajęcia w zakresie rozwijania różnorodnych zainteresowań, pogłębiania i rozszerzania wiedzy wykraczającej poza szkolne programy. Stwarza warunki do rozwoju intelektualnego dzieci i młodzieży szczególnie utalentowanej w różnych dziedzinach nauki, sztuki i techniki, rozwija zamiłowania do uprawiania krajoznawstwa i turystyki. Organizuje wystawy, konkursy, spektakle, warsztaty teatralne, biesiady literackie.

Adres: Młodzieżowy Dom Kultury ul. Sieroszewskiego 4,
24-140 Puławy, tel. 81 886 49 65, e-mail mdk-pulawy@o2.pl

Gminny Ośrodek Kultury w Puławach z siedzibą w Gołębiu prowadzi i koordynuje organizację imprez artystycznych kół zainteresowań, pełni opiekę nad zespołami artystycznymi. W ośrodku działa kółko modelarstwa kartonowego, prowadzone są zajęcia muzyczne, teatralne, plastyczne. GOK jest siedzibą Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Adres: Gminny Ośrodek Kultury w Puławach z siedzibą w Gołębiu,
ul. Folwarki 1, 24-101 Gołęb, tel. (81) 881-32-22,
e-mail: gokgolab@man.pulawy.pl

Polecamy:

- **Konkurs Wielkanocnej Plastyki Obrzędowej** (kwiecień) – prezentacja palm i pisanek wielkanocnych
- **Kiermasz Twórców Rodzimych i nie tylko** (maj) – piknik artystyczny, prezentacja wytworów regionalnych, pokazy, koncerty
- **Festyn Sportowo-Rekreacyjny KS „Hetman”** (lipiec)
- **Ogólnopolski Konkurs Modeli Kartonowych o Grand Prix Dyrektora GOK** (grudzień)

„Izabeliada” w Puławach

Kiermasz twórców ludowych z Gołębia

Na wernisażu w Puławach

Kiermasz świąteczny w Kazimierzu Dolnym

Wystawa modeli statków w Gołębiu

Kapela Ludowa z Poniatowej

Zespół „Bystrzacy” z Wąwolnicy

Zespół Scholares Minores z Poniatowej

Centrum Kultury, Promocji i Turystyki w Poniatowej organizuje imprezy teatralne, taneczne, prezentuje wystawy plastyczne i fotograficzne, sprawuje opiekę nad młodzieżowymi zespołami wokально-instrumentalnymi (ska, reggae, rock, hip-hop), Kapelą Ludową, zespołem „Kowalanki” i dziecięcą Kapelą Ludową. Pod auspicjami CKPiT działają amatorskie zespoły „Poniatowianki”, „Nadzieja”, chóry „Cum Musica”, „Carduelis” oraz Poniatowskie Stowarzyszenie Filmowe, klub Amazonki, klub Seniorów, kabaret Masakra, KOR Snajper. Prowadzone są zajęcia kółka plastycznego i ognisko muzyczne. CKPiT zarządza Domem Muzyki w Kraczewicach.

Adres: Centrum Kultury, Promocji i Turystyki,
ul. Fabryczna 1, 24-230 Poniatowa, tel. (81) 820 40 55,
e-mail ckpit@poczta.onet.eu

Dom Muzyki w Kraczewicach, Kraczewice 28,
24-320 Poniatowa, tel./fax (81) 820 40 18

Polecamy:

- **Szczodroki** – tradycyjne noworoczne kolędowanie (styczeń)
- **PONIATO-WIANKI** – Dni Poniatowej (ostatni weekend czerwca)

Gminny Dom Kultury w Wąwolnicy prowadzi i koordynuje organizację imprez artystycznych kół zainteresowań, pełni opiekę na zespołami artystycznymi. Przy GOK-u działa Zespół Tańca Ludowego „Bystrzacy”, zespół „Senior” oraz Biblioteka Gminna – tel. (81) 882 50 14

Adres: Gminny Dom Kultury, ul. Rynek 35, 24-160 Wąwolnica,
tel. (81) 882 50 30

Polecamy:

- **Dni Wąwolnicy** (ostatni weekend czerwca)
- **Festiwal Piosenki Patriotycznej i Rodzinnej** (listopad)

Gminny Ośrodek Kultury w Wojciechowie prowadzi i koordynuje organizację imprez artystycznych kół zainteresowań, pełni opiekę nad zespołami artystycznymi. Przy GOK-u działa Kapela Wojciechowska, Zespół Śpiewaczy oraz Teatr Obrzędowy z Łubek. Systematycznie prowadzone są zajęcia plastyczne. W Wieży Ariańskiej działa Gminna Biblioteka Publiczna.

Adres: Gminny Ośrodek Kultury, Wieża Ariańska,
24-204 Wojciechów, tel./fax (81) 517 72 10, (81) 517 76 22,
e-mail: gok@agroturystyka.pl

Polecamy:

- **Majówka** przy wieży (maj)

Zespół obrzędowy z Łubek

Kapela Ludowa z Wojciechowa

Festiwal Piosenki Patriotycznej i Rodzinnej

Lokalna Organizacja Turystyczna „Kraina Lessowych Wąwozów”

Noclegi:

- Centrum Szkoleniowo-Wypoczynkowe „Energetyk”, ul. Paderewskiego 10, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 67 00, energetyk@cswenergetyk.lublin.pl
- „Cudowny Zakątek” – dom do wynajęcia, Kębło 9, 24-160 Wąwolnica, tel. 512 371 309, rezerwacja@domdowynajecia.pl
- Domek Baby Jagi, ul 1-go Maja 22a, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 50 16 027, marketing@zlun.pl
- Dom Pielgrzyma, ul. Zamkowa 24, 24-160 Wąwolnica, tel. (81) 882 50 04, wawolnica@diecezja.lublin.pl
- Dom Turysty PTTK „Spichlerz” i Willa Murka, ul. Krakowska 59-61, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. tel. (81) 881 00 36, 509 678 350, hotel@kazimierz.pttk.pl
- „Folwark Walencja”, ul. Góry 16, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. (81) 882 11 65, folwarkwalencja@wp.pl
- Hotel „Słowik” – Restauracja, ul. Spacerowa 3, 24-320 Poniatowa, tel. (81) 820 41 61, info@hotel-slowik.pl
- Hotel Przepióreczka, ul. 1-go Maja 6, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 41 29, 696 056 322 rezerwacja@przepioreczka.com.pl
- Hotel Zacisze, ul. Przemysłowa 42A, 24-300 Opole Lubelskie, tel. (81) 827 29 72, 603 379 966, info@hotelzacisze.com.pl
- Jesienna Rezydencja, ul. Kościuszki 7, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 44 56 w. 600, marketing@zlun.pl
- Ośrodek Turystyki Zagrodowa Osada Terapeutyczno-Edukacyjna, Uściągż 114b, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. (81) 828 84 90, 604 614 639, biuro-karmann@wp.pl
- Ośrodek Wypoczynku „Natura”, ul. Poniatowskiego 40, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 52 52, 664 789 056, m.jusiak@onet.eu
- Parkowe Tarasy, ul. Andriollego 9, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 50 14 972, 722 207 972
- Pawilon Angielski, ul. Małachowskiego 5, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 50 14 456 w. 308, marketing@zlun.pl
- Pensjonat KLIMATY, Mięćmierz 5, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. (81) 8810 329, 509 970 549, klimaty@kazimierzdolny.pl
- Pensjonat Monika, ul. Lubelska 46, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. (81) 881 01 56, 604 263 421, piekos.pawel@interia.pl
- Pensjonat Vincent, ul. Krakowska 11, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. (81) 881 08 76, 519 058 669, rezerwacje@pensjonatvincent.pl
- Pokoje Gościnne – Marianna Moszyńska, ul. Andriollego 4, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 42 96, 697 408 079
- Pokoje Gościnne „Pory Roku”, ul. Spółdzielcza 3, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 42 31, 601 481 000 poryroku@adres.pl
- Pokoje Gościnne w Domu Strażaka, ul. Poniatowskiego 12, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 51 14, 691 420 600
- Pokoje Gościnne – Zofia Zasada, ul. Andriollego 8, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 50 14 199, 501 560 500
- Termy Pałacowe - Nałęczowianka, ul. Paderewskiego 1a, 24-150 Nałęczów, (81) 501 44 56, marketing@zlun.pl
- Wiatrakowo – pensjonat, Cholewianka 60, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. 606 66 71 86, kontakt@wiatrakowo.pl
- Willa Alba, ul. 1-go Maja 11, 24-150 Nałęczów, tel. 781 498 840, alba@willaalba.pl
- Willa Anna, ul. Spółdzielcza 9, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 476 15 16, 691 233 802, willaanna9@o2.pl
- Willa „Boże Oko”, Strzelce 28b, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 51 94, 509 367 574, recepcja@prywatnesanatorium.pl

- Willa Brzozy, ul. Głęboznica 8, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 40 84, 668 127 745, oob-feniks@home.pl
- Willa Feniks, ul. Poniatowskiego 23, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 40 84, 668 127 745, oob-feniks@home.pl
- Willa Jana, ul. Partyzantów 6, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 45 72, 665 888 518
- Willa Kolorowa, ul. Kolejowa 13, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 43 42, 691 725 673, willakolorowa@op.pl
- Willa „Monika” SPA, ul. Kolejowa 37, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 51 25, 609 925 609 rezerwacja@willamonika.pl
- Willa Orle Gniazdo, ul. Kolejowa 17, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 50 16 111, 601 911 666, orle@o2.pl
- Willa „Pod Basztą”, ul. Tyszkiewicza 26, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. 81/473 55 35, 693 150 835 info@podbaszta.pl
- Willa Samoniówka, ul. 1-go Maja 26, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 47 47, 607 507 879, samoniowka@wp.pl
- Willa Starówka, ul. Chmielewskiego 4, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 41 34, 506 436 119, j-psiuk@o2.pl
- Willa Uciecha, ul. 1-go Maja 22, 24-150 Nałęczów, (81) 50 15 101, marketing@zlun.pl
- Willa „u Ryszarda”, ul. Spółdzielcza 9a, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 43 60, 600 390 743, willauryszarda@wp.pl
- „Villa Aurelia” Hotel & SPA, Al. Lipowa 17, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 41 26, 508 250 242, Fax (81) 501 41 46, hotel@villaaurelia.pl
- Villa Prezydent, Uściąg 99b, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. (81) 881 01 56, 604 263 421, piekos.pawel@interia.pl
- Gospodarstwo Agroturystyczne „Biały domek”, Łąki 12, 24-160 Wąwolnica, tel. (81) 882 52 97, 609 901 018 boguslawaszewczyk@wp.pl
- Gospodarstwo Agroturystyczne Bogumiła Szyszkowska, Zarzeka 63, 24-160 Wąwolnica, tel. (81) 882 54 17, 600 472 333
- Gospodarstwo Agroturystyczne Włodzimierz i Barbara Czerniec, 24-204 Wojciechów 151a, (81) 517 72 02, 607 261 556, karczmbiesiada@op.pl
- Gospodarstwo Agroturystyczne „Nad Debrzą”, Bronice 51A, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 503 71 36, 669 766 660, barbara.pawlowska1@op.pl
- Gospodarstwo agroturystyczne „Przy Wąwozie”, Karmanowice 4A, 24-160 Wąwolnica, tel. (81) 882 32 07, 609 054 893, nula-a@o2.pl
- Gospodarstwo Agroturystyczne Marta Rzeszot, Kolonia Drzewce 144, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 503 72 94, 781 942 793, rzeszot@agroturystyka.pl
- Gospodarstwo Agroturystyczne Kazimierz Smaga, Kębło 30A, 24-160 Wąwolnica, tel. 698 664 631, 695 637 307, smaga.kazimierz@gmail.com
- Gospodarstwo Agroturystyczne „u Kowalowej”, 24-204 Wojciechów 153, tel. (81) 517 73 05, 665 491 022, czerniec@czerniec.pl
- Gościniec, Sadurki 27, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 50 17 829, 606 397 606, gosciniec@poczta.onet.pl
- Młyn Hipolit, Nowy Gaj 18A, 24-204 Wojciechów, tel. (81) 723 75 72, 505 288 292, mlynhipolit@poczta.onet.pl
- „Pod lipami”, Palikije II 100, 24-204 Wojciechów, tel. 603 996 700, podlipami100@wp.pl
- Siedlisko Gaj, Nowy Gaj 26A, 24-204 Wojciechów, tel. (81) 748 60 93, 604 190 600, dariusz@misiurek.lub.pl
- Siedlisko Lubicz, ul. Doly 24, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. (81) 882 10 49, 600 705 004 siedliskolubicz@kazimierzdolny.pl

Kwatery agroturystyczne:

- „Atmosfera”, ul. Batalionów Chłopskich 3, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 51 07, 608 073 381, izabela.sochaj@op.pl
- „Gajowianka”, Nowy Gaj 4a, 24-204 Wojciechów, tel. (81) 517 76 41, 665 261 385 kowalscy69@o2.pl

Gastronomia:

- Bar Restauracyjny „Tukan”, ul. 11-go Listopada 3, 24-320 Poniatowa, tel. (81) 820 37 90

- Club Atrium, al. Grabowa 1A, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 44 56 w. 102, marketing@zln.pl
- Dom Przyjęć „Wołyń”, ul. Paderewskiego 5, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 42 71, 502 036 431
- Dom Restauracyjny „Serokomla”, ul. Rynek 12, 24-123 Janowiec, tel. (81) 881 52 40, reypol@reypol.com.pl
- Karczma Biesiada, 24-204 Wojciechów 151a, tel. (81) 517 72 02, 607 371 556, karczmabiesiada@op.pl
- Karczma Opolska, ul. Kościuszki 6, 24-300 Opole Lubelskie, tel. (81) 827 42 20, info@karczmaopolska.pl
- Kawiarnia-Galeria „Jaśminowa”, ul. Klonowa 7, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 58 50, 793 830 585, jasminowa2@jasminowa.pl
- Kawiarnia Restauracja Amperia Cafe, ul. Paderewskiego 10, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 50 16 701, energetyk@cswenergetyk.lublin.pl
- Kawiarnia Pałacowa, al. Małachowskich 5, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 43 56 w.331, marketing@zln.pl
- Pawilon Angielski, ul. Małachowskiego 1, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 60 27, marketing@zln.pl
- Piwnica Smaku Pizza&Restaurant, ul. Lubelska 13, 24-300 Opole Lubelskie, tel.(81) 745 50 50, 81, 608 60 70 80, piwnicasmaku@gmail.com
- Pub – pizzeria „Rufus-Cafe”, ul. 1-go Maja 5, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 40 31, 603 788 233, caferufus@neostrada.pl
- Restauracja „Karczma Nałęczowska”, ul. Poniatowskiego 4, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 45 78, 509 33 44 38 karczmanaleczowska@wp.pl
- Restauracja Patataj, Kol. Bochoznica 15, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 47 01, patataj@restauracjapatataj.pl
- Restauracja „Słowik”, ul. Spacerowa 3, 24- 320 Poniatowa, tel. (81) 820 41 61, info@hotel-slowik.pl
- Stołówka w „Starej Aptece”, ul. Lipowa 4 , 24-150 Nałęczów, tel. (81)501 43 56 w.296, 691 090 185 mparadyka@wp.pl
- Termy Pałacowe, ul. Paderewskiego 1A, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 44 56, marketing@zln.pl

- Willa Starówka, ul. Chmielewskiego 4, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 41 34, 506 436 119, j-psiuk@o2.pl

Zdrowie i uroda:

- Atrium, al. Grabowa 1A, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 44 56 w.101, marketing@zln.pl
- Centrum Medyczne prof. Marka Masiaka NZOZ Prywatne Sanatorium, Strzelce 28B, 24-140 Nałęczów, tel. (81) 501 51 94, 509 367 574, 519 133 240, recepcja@prywatnesanatorium.pl
- Dwór Nałęczowski Vitaligs SPA, ul. Stoneczna 20, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 47 24, 607 368 400, vitaligs@vitaligs.pl
- Jaskinia Solna, ul. 1-go Maja 6, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 61 68, biuro@jaskinie.com
- Luxmed – Uzdrawisko Nałęczów Sp. z o.o., ul. Kasztanowa 6, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 60 12, info.lun@luxmednaleczow.pl
- Ośrodek Chirurgii Oka prof. Z. Zagórskiego SP. Z O.O, Al. Kasztanowa 6, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 50 15 798, 501 57 99, 603 490 777, ocho-naleczow@wp.pl
- Salon Beauty ul. 1-go Maja 16, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 58 88 w. 32, 501 397 198, kstudzinska1@op.pl
- Sanatorium Fortunat, ul. Kościuszki 7, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 43 56 w. 600, marketing@zln.pl
- Sanatorium Książę Józef, ul. Kasztanowa 6, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 43 56 w. 400, marketing@zln.pl
- Sanatorium Uzdrawiskowe dla Rolników, ul. Górskiego 14, 24-140 Nałęczów, tel. (81) 501 47 51, rolnik@sanatoria.com.pl
- Termy Pałacowe – Nałęczowianka, ul. Paderewskiego 1A, 24-150 Nałęczów, (81) 501 44 56, marketing@zln.pl
- Stare Łazienki, AL. Grabowa 4, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 43 56 w. 400, marketing@zln.pl
- Szpital Kardiologiczny, ul. Górskiego 5, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 43 56 w.200, marketing@zln.pl
- Willa „Monika” SPA, ul. Kolejowa 37, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 51 25, 609 925 609 rezerwacja@willamonika.pl

- Willa Raj Ośrodek Odnowy Biologicznej „Feniks”, ul. Lipowa 15, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 40 84, oob-feniks@home.pl
- „Villa Aurelia” Hotel & SPA, Al. Lipowa 17, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 41 26, 508 250 242, Fax (81) 501 41 46, hotel@villaaurelia.pl

Atrakcje:

- Loty balonem Hardworkers Team s.c., ul. 600-lecia 42, 24-300 Opole Lubelskie, tel. 509 185 045, 693 230 787, info@hardworkers.pl
- Kuźnia Artystyczna Romana Czernieca, 24-204 Wojciechów 153, tel. (81) 517 73 05, 691 053 403, czerniec@czerniec.pl
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. Partyzantów 11, 24-100 Puławy, tel. (81) 886 27 31, biuro@mosir.pulawy.pl
- Młyn Hipolit - Muzeum minerałów, Nowy Gaj 18A, 24-204 Wojciechów, tel. (81) 723 75 72, 505 288 292, mlynhipolit@poczta.onet.pl
- Muzeum Kowalstwa, Muzeum Regionalne - Gminny Ośrodek Kultury, 24-204 Wojciechów 9, tel. (81) 517 72 10, (81) 517 76 22, gok@agroturystyka.pl
- Muzeum Nietypowych Rowerów, Gołąb, ul. Puławska 1, 24-100 Puławy, tel. 601 814 527 muzeumrowerow@gmail.com
- Nałęczowski Zwierzyniec Małe ZOO, ul. Kamieniak 23B, 24-150 Nałęczów, tel. 665 363 262, 695 924 854 malezoo@naleczow.com.pl
- Ośrodek NartSport – Wyciąg Narciarski, Rąblów 27, 24-160 Wąwolnica, tel. (81) 882 55 00, 502 168 054, biuro@nartsport.pl
- Szkoła Jeździecka – Bogusława Szewczyk, Łąki 12, 24-160 Wąwolnica, tel. (81) 882 52 97, 609 901 018, boguslawaszewczyk@wp.pl
- Wojciechosko Zagroda, Wojciechów Kolonia Piąta 114, 24-204 Wojciechów, tel. 695 177 327, wojciechoskozagroda@interia.pl
- Przeprawa promowa na rzece Wiśle, prom Serokomla, tel. 663 600 016, reypol@reypol.com.pl

Samorządy:

- Urząd Gminy Janowiec, ul. Radomska 2, 24-123 Janowiec, tel. (81) 881 52 15, gmina@janowiec.pl
- Urząd Gminy Puławy, ul. Dęblińska 4, 24-100 Puławy, tel. (81) 887 41 21, sekretariat@pulawy.gmina.pl
- Urząd Gminy Wąwolnica, ul. Lubelska 39, 24-160 Wąwolnica, tel. (81) 882 50 01, wawolnica@woi.lublin.pl
- Urząd Gminy Wojciechów, Wojciechów 5, 24-204 Wojciechów, tel. (81) 517 72 41, info@wojciechow.pl
- Urząd Miasta Kazimierz Dolny, ul. Senatorska 5, 24-120 Kazimierz Dolny, tel. (81) 881 01 12, um@umkd.pl
- Urząd Miasta Nałęczów, ul. Lipowa 3, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 45 00, um@naleczow.pl
- Urząd Miasta Puławy, ul. Lubelska 5, 24-100 Puławy, tel. (81) 880 45 00, um@um.pulawy.pl
- Urząd Miejski Opole Lubelskie, ul. Lubelska 4, 24-300 Opole Lubelskie, (81) 827 20 45, sekretariat@opolelubelskie.pl
- Urząd Miejski Poniatowa, ul. Młodzieżowa 2, 24-320 Poniatowa, tel. (81) 820 48 36, sekretariat@um.poniatowa.pl
- Starostwo Powiatowe w Puławach, ul. Królewska 19, 24-100 Puławy, tel. (81) 886 11 00, starostwo@pulawy.powiat.pl

Inne:

- Biuro podróży „ANAS”, ul. Bernardyńska 12/10, 20-109 Lublin, tel. (81) 532 38 88, turystyka@anas.lublin.pl
- Sklep „Pod Cisami”, ul. 1-go Maja 11, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 47 06

Członkowie wspierający:

- Bank Spółdzielczy w Nałęczowie, ul. 1-go Maja 16, 24-150 Nałęczów, tel. (81) 501 41 80, info@bsnaleczow.pl

Aby poznać urodę tej krainy, rozkoszować się klimatami i smakami, najlepiej przyjechać tu na dłużej, aby mieć dość czasu na długie spacery, rowerowe wycieczki, a może na wczasy w siodle. Bo tylko wówczas można poczuć wiatr historii, zachwycić się rozległymi lessowymi wąwozami, uczestniczyć w koncertach, festiwalach, warsztatach. Jednym słowem – dać się ponieść magii Krainy Lessowych Wąwozów. Bowiem tylko obcowanie ze sztuką wyższą wyzwala w człowieku poczucie piękna otaczającego świata, dostarcza estetycznych wrażeń, inspiracji, przeżyć duchowych i metafizycznych. Czyni go wrażliwszym, doskonalszym, poszukującym i empatycznym. Jest lekarstwem na stres, sposobem na relaks i psychiczne wyciszenie.
Zapraszamy do Krainy Lessowych Wąwozów!

Wydawca: Lokalna Organizacja Turystyczna „Kraina Lessowych Wąwozów”,
al. Kasztanowa 2, tel. (81) 501 65 94, fax. (81) 501 65 95
e-mail: info@kraina.org.pl, www.kraina.org.pl

Tekst: Maria Mironowicz-Panek

Zdjęcia: Marek Bartkowiak, Sławomir Białas, Jerzy Cabaj, Lucyna Chudy, Wiesław Czerniec, Krzysztof Dybala, Janusz Filipczak, Joanna Harbat-Szymula, Karol Karnas, Andrzej Koziała, Sławomir Klak, Katarzyna Kucaba, Adam Łaguna, Hubert Mącik, Janusz Ogiński, Tomasz Pączek, Antoni Rękas, Krzysztof Ryczek, Wiesław Pardyka, Katarzyna Rainka, Wojciech Santarek, Tomek Sikora, Maks Skrzeczkowski, Mateusz Stachyra, Kazimiera Szczuka, Krzysztof Wasilewski, Krzysztof Wójcik, oraz ze zbiorów: Centrum Kultury Promocji i Turystyki w Poniatowej, Gminnego Ośrodka Kultury w Wojciechowie, Lokalnej Organizacji Turystycznej „Kraina Lessowych Wąwozów”, Urzędu Miasta w Puławach, Urzędu Miejskiego w Opolu Lubelskim i ZL „Uzdrowisko Nałęczów” S.A.

Zdjęcia na okładce:

- s. 1 Pałac Czartoryskich, fot. Sławomir Klak
- s. 2 Mapa Krainy Lessowych Wąwozów oraz Mapa Polski, oprac. Grzegorz Jaworski
- s. 3 Ruiny Zamku w Janowcu nad Wisłą, fot. Marek Bartkowiak
- s. 4 Wąwóz Korzeniowy w Kazimierzu Dolnym, fot. Marek Bartkowiak

Redakcja: Wiesława Dobrowolska-Łuszczczyńska
Współpraca: Katarzyna Kucaba
Opracowanie graficzne i skład: Anna Dzwonkowska-Pucia

Folder wydano w ramach projektu „Kampania promocyjna Krainy Lessowych Wąwozów”
Koordynator projektu: Wiesław Czerniec

Druk:
DRONA Sp. z o.o.
ul. Janiszowska 9, 02-264 Warszawa
tel. (22) 846 17 48, e-mail: drona@onet.eu, www.drona.com.pl

Nakład 12 000 egz.

Nałęczów 2011

Twój pomysł, europejskie pieniądze

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
LUBELSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Publikacja współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013

Egzemplarz bezpłatny